Romaneto – kratší románová skladba, předkládá situace nerozluštitelné, tajemné, aby nás v závěru autor přesvědčit, že ta záhada se dá rozluštit – mnohdy vědeckým způsobem.

Fabule = děj

Syžet = prostředky pro vyjádření děje

Česká próza od konce první do začátku druhé války

Expresionismus

Od *expresion* = výraz. Vznikl v Německu v Drážďanech na konci první světové války – díky prožitkům strachu, bezmoci, depresí, úzkosti,...

Expresionismem je „opakem“ ke stylům, které se nechávali ovlivňovat, například náboženskými sektami, psychologií (dadaismus a spol).

V Českých zemích se k expresionismu hlásila **Literární skupina** (Brno) – formovala se kolem časopisu **Host** – ten vychází dodnes. Vůdčí osobností byl František Götz [gets].

Později se promítá do existencionalismu.

Lev Blatný

Chodil na Jarošku. Byl tahounem českého expresionismu.

Ivan Blatný

Syn Lva Blatného, také chodil na Jarošku.

Richard Weiner

1884 – 1937

Byl chemickým inženýrem, avšak od roku 1912 se věnoval pouze literatuře. Během první světové války byl na srbské frontě, kde se roku 1915 psychicky zhroutil. Větší část života prožil v cizině.

Nesmírně náročný autor na četbu, stojí spíše v pozadí českých autorů. Jeho díla jsou převážně založena na jazykovém experimentu. Celé jeho dílo je ovlivněno jeho hrůznými zážitky z první světové války → jeho knihy jsou zahlceni lidmi, kteří jsou rozpolcení, vykolejení z normálního běhu života, nedokážou se začlenit do společnosti, nevěří lidskému rozumu.

Používá motivy muk, neřesti, rozpad světa, nicota, osamocení, beznaděj, → pocity nejistoty.

(Napsal povídkové soubory **Škleb** a **Lazebník**)

Soubor **Hra doopravdy** – dva texty, pocity osamostatnění

Ladislav Klíma

1878-1928

Narodil se v Domažlicích, v septimně (= třeťák) na gymnáziu si dovolil ve své slohové práci urazit Habsburskou monarchii – za tuto drzost byl vyloučen ze všech škol, dostudoval v Chorvatském Záhřebu.

Po matce měl nějaké dědictví, po jejich vyčerpání se nastěhoval k otci, žil z peněz otce, když vyčerpal i tyto peníze tak se nechal živit od svých obdivovatelů (patřil mezi ně i Otakar Březina).

Byl filozof a spiritualista, inklinuje k výstředním duševním stavům, často zavádí do oblasti snů a halucinací (velice přebujelá imaginace). Avšak s tímto neměl tolik obdivovatelů jak si představoval a tak začal s alkoholem. Byl samotářský a společnost nevyhledával, svou filozofii praktikoval sám na sobě. Ignoroval jakoukoliv společnosti a morálku.

Jedním z jeho experimentů bylo pojídání krys, schválně spal v zimě v nevytopené místnosti – byl ovlivněn Nietzschem a jeho vůlí k moci. Svět je pro Klímu duševním stavem, je absolutní hříčkou vůle.

Došel k řadě já (obyčejné) → Já (nad ostatními já) → Bůh → Volnost

Zvrácené erotika, hororové pasáže.

Grotesktní romaneto **Utrpení knížete Sternenhocha –** sfilmováno Brabcem v roce 1991 „V žáru královské lásky“. V první kapitole se kníže seznamuje s Helgou, ožení se s ní, v druhé kapitole ji zavraždí....

- Napsána vysokým stylem, aby ladila se zmíněným aristokratem, ale zároveň pro kontrast s jeho zvrhlostí. Náznak vznešenosti v kontrastu s jeho šíleností, abnormálností.
- Grotesktní romaneto – odlišuje se od romaneta, žádné racionálno!
- Krása je nahlížena absurdně – hledá krásu v ošklivosti.
- Jeho poetika – rychlý spád, postaveno na absurditě, stupňování, násilí, atmosféra hrůzy, říznuto černým humorem. Snaha fascinovat (ať už negativně i pozitivně). Kontrast mezi vznešeností a uspořádáním textu a vyzněním krásy.
- Knížek Sternenhoch se prvně popisuje hezky, ale ke konci odhalí své vady :-D :-D

Josef Váchal

1884 – 1969

Osobitý a svérázný výtvarník, dřevořezbář, typograf. Ovlivněn surrealismem. Vlastní dům si vyzdobil dle svého – démonické fresky, depresivní výzdoba. Měl halucinogenní vidění, umění mu pomáhalo držet si vnitřní rovnováhu. Byl fascinován (a studoval) stará náboženství, prošel obrovským množstvím sekt → ovlivněn okultismem, satanismem. Provokativně interpretuje náboženství, a souvislostí s erotikou. Balancuje na hraně vážnosti a směšnosti.

Román **Krvavý román** – Váchal chtěl napsat ideální horor, opatřil si jej vlastními dřevoryty (byl odpůrcem techniky). Označil ho za grotesktní a satirický.

Rozbor:

- Druh prózy: detektivní až hororový román – expresivní. (záměrně pojmenováno podle obliby takzvaných krvavých románů v literatuře 19. století.
- Jazykové prostředky a styl vyprávění: inverze – přeházený slovosled. Použití archaismů, knižních výrazů. Pro navození starobylé a strašidelné atmosféry.

  Styl vyprávění: er-forma, vkrádání německých slov (bylo běžné v té době).

  Gajsti = duchové; zaoupěv = zaúpěl; komnáta = místnost
- Krátké jednoduché věty a odstavce gradují děj.
- Zakladatelem české detektivy byli Eduart Ficher, Emil Vachek. Zahraniční vzory: Edgar Allen Poe, Mary Schelley, Sir Connan Doyle, Chesterton.
- Češtími tvůrci hororu: Váchal, Klíma, Ladislav Fuchs. Typické je mystično, tajemno, nechutno, absurdita, perverze, děs, napětí.

Jan Weiss

1892 – 1972

Jedním ze zakladatelů české sci-fi, jeho expresionismus měl blíže k surrealismu. Psal romány a povídky. Jeho knihy jsou plné pokroucených snů, vizí, zrůdné obrazy „skutečnosti“ (děsivé grotesky). Jeho obrazotvornost nemá mezí.

Fabulátor = vynikající vypravěč, dobře konstruuje děj.

Kniha **Dům o tisíci patrech** – obludný mrakodrap, ten je sídlem upíra, který je zvrácený jak nejvíc to jde → vymýšlí různé ďábelské vynálezy → těmi zotročuje svět. Do této říše pronikne detektiv, který pátrá po krásných ženách, které předtím upír unesl. Celý příběh je vyprávěn jako snem zajatce, ten spí, protože se zmítá v tyfové horečce.

Pravicová legionářská literatura

Legionáři – vojáci, kteří odmítali bojovat na straně Rakouska-Uherska.

Legionářskou literaturu psali samotní legionáři → nemá valnou uměleckou hodnotu. Má cenu historickou. Legionáři nebyli stejného politického myšlení → pravicové, středové i levicové myšlenky.

Rudolf Medek

Populární meziválečný autor, dostal se do Ruského zajetí, po návratu z legií dosáhl hodnosti generála.

Anabáze – strastiplná cesta

Románová pentalogie **Anabáze** – pracoval na ni 7 let, popisuje život legií, úspěchy legií (bitva u Sborova). Velký vliv Jiráska.

Drama podle skutečné události **Plukovník Švec** – byl uvedeno v národním divadle, mužstvo plukovníka (hlavní hrdina) bylo v morálním rozkladu, snažil se pozvednout morálku, avšak v koncích spáchal sebevraždu.

Diváci se rozdělili na dvě skupiny: ten, kteří si mysleli, že svou smrtí mužstvo sjednotí. A druhou, která ho pokládala za zbabělce.

František Langer

Prozaik a dramatik židovského původu.

Povídková kronika legií **Železný vlk**.

Drama (= hra) **Jízdní hlídka –** úspěšná, příběh nepočetné skupiny jezdců, které bojují proti přesile Rudých.

Josef Kopta

Oblíbený meziválečný autor především díky svým romantickým rysům a prvkům.

Trilogie **Třetí rota** – osudy českých legií, pohled na ruskou revoluci.

Jaroslav Hašek

1883 - 1923

Byl obrovský bohém, hospodský povaleč, příliš nepracoval. Na gymnáziu neprospíval, byl vyloučen → vyučil se drogistou. Žádné povolání mu nebylo dost dobré. V mládí byl anarchistou, antimilitarista. Živil se obchodem se psy, potloukal se po celé Evropě. Několikrát byl zatčen. Skončil jako voják v českých legiích → přidal se k bolševikům (stal se příslušníkem Rudé armády, stává se členem Ruské komunistické strany).

V roce 1920 se vrací do Československa, o rok později začíná psát (mimojiné Švejka). Ke konci života se uchyluje do Lipnice, kde roku 1923 umírá.

Byl naprostý pohodář (téměř schizofrenní osobnost – smutný vs. Satirický a veselý v dílech), napsal spoustu povídek po různém množství časopisech (cca 1000).

Povídkové soubory **Trampoty pana Ténkrát**, **Můj obchod se psy a jiné humorsky, Tři muži se žralokem.**

Román **Osudy dobrého vojáka Švejka za světové války** – je to nedokončená tetralogie, začíná na ni pracovat v roce 1921, končí až s jeho smrtí. Dílo světové literatury.

Spousty inscenací (více zfilmování, loutky, ilustrace,...)

Rozbor:

- Konfrontace autorit a obyčejných lidí, budováno na jednotlivých epizodách, nemá ucelený děj.
- Nelze jednoznačně určit jestli je idiot nebo génius - pevná hranice neexistuje. Jednodušší (až dětinský), usměvavý, slepě oddaný, bezstarostný.
- Polní kurát Katz je pijan, karbaník, proutník, také není tím, čím by měl být a své "vyšší" postavení zneužívá k nadávání, agresi.

- Dub chce obyčejné vojáky nachytat, seřvat, nečeká na odpovědi, ihned pokračuje. Švejk staví celou situaci ad absurdum (tvrdí očividnou lež, snaží se prostě zůstat v klidu).
- Humor jazykový a situační, použití nespiovných slov (+ latina i němčina), často zkomolených -> zdůrazňuje atmosféru.
- Švejkovství = rezerovanost, radši (hrát) blbého, ono to přejde, blbiny, obcházení problémů, nějak to dopadne.
- Světovost spočívá ve Švejkově literárním typu, absurditě a byrokracii.
- Barbuss odsuzuje válku naturalisticky, Hašek na to šel grotesknostní a absurditou.
- Spousty postav (některé se objeví jen v jedné scéně). Rozvíjí dalekosáhlé teorie na jednoduché otázky.

Levicová legionářská literatura

Ivan Olbracht

Vlastním jménem Kamil Zeman, byl levicově zaměřený českýá spisovatel (ti co bojovali za sociální rovnost), prozaik, publicista, novinář a překladatel německé prózy, národní umělec (1947).

Studoval Jeho otcem byl spistovatel Antal Stašek (vlastním jménem Antonín Zeman). Manželka Helena Malířová – česká novinářka, pisovatelka, publicistka.

V roce 1921 vstupuje do KSČ, působí jako redaktor v Rudém právu. Za první republiky byl dvakrát vězněn. V roce 1929 podepsal Manifest sedmy – protest sedmi umělců proti novým názorům Komunistické strany, a ze strany vystoupil (odmítal stanovisko Klementa Gottwalda, moskevský směr).

Od roku 1931 se usadil v Podkarpatské Rusi ve vesnici Koločava – založil tam Komitét pro záchranu pracujícího lidu – chtěl zaostalé Rusi pomoci.

Jeho dílo je ovlivněno sociálními otázkami, socialismem a revoltou proti měšťácké společnosti. Své hrdiny staví do vypjatých situací, zkoumá na nich jejich psychiku (řadí se také k psychologické literatuře).

První etapa

O zlých samotářích – 1913, jde o tři povídky, všechny jsou o vyděděncích ze společnosti (Bosácké povídky také o samotářích):

- Joska, Ferko a Paulína
- Rasík a pes
- Bratr Žak

Žalář nejtemnější – 1916, psychologický román o slepém muži, který z chorobné žárlivosti týrá veškeré své okolí. Je egocentrický. Žalář = slepota

Podivné přátelství herce Jesenia – 1919, román herecký a válečný a psychologický o dvou protikladných osobnostech. Hrdina Jiří Jesenius – ukázněný intelektuál, proti němu stojí Jan Veselý – živelný, intuitivně jednající.

Druhá etapa

Devět veselých povídek z Rakouska i z republiky – 1927, jedna povídka Prstýnek – byla zfilmována.

Anna proletářka – 1928, román, poplatné době, politické uvědomování venkovské dívky – zapalování proletářky.

Zamřížované zrcadlo – 1930, dokumentární reportážní próza s autobiografickým podkladem z ostravského vězení.

Třetí etapa

Ovlivněná Podkarpatskou Rusi a vesnicí Koločavou.

Země beze jména – 1932, kniha reportáží zabývajích se sociální politickou a národnostní problematikou Podkarpatské Rusi.

Hory a staletí - 1935

Golet v údolí (Golet = uzavřená židovská osada) – 1937 – povídkový triptych (= tři povídky) zachycuje izolovaný život pravověrných Židů v Polaně.

Povídka **O smutných očích Hany Karadžičové**

Baladický román **Nikola Šuhaj loupežník –** 1933 – propojuje se v něm legenda se skutečností. Celý příběh je vsazen do Zakarpatské Rusi.

Děj knihy začíná za války, kdy mladý Nikolaj Šuhaj a jeho německý kamarád utekli z fronty a schovávali se v chýši jedné ruské ženy. Ta jim namíchala lektvar, díky němuž se od nich budou kulky a nebude je možno zastřelit. Na oplátku jí slíbili, že si vezmou její dvě hloupé a zablešené dcerky.

Po válce se Nikola vrací domů do rodné Koločavy, kde také bydlí jeho milá Eržika, se kterou se pravidelně schází, a kterou velmi miluje

jenže po válce je Koločava v totální bídě, a tak Nikola začíná řádit. Vyrabuje místní notářství a židovské obchody, sesadí starostu a nastolí nový řád. To se ale nelíbí četníkům, tak na něj druhý den posílají ozbrojenou eskortu vojáků, kterou ho chtějí přinutit k poslušnosti. V tuto chvíli se však Nikola stává obávaným loupežníkem a zároveň legendou

Bohatým bere a chudým dává a nikdy nikoho - mimo sebeobranu nebo ze spravedlivé msty – nezabije.

Se svými kamarády a mladším bratrem Jurajem přepadává poštovní vozy, bohaté Židy, krade zboží a peníze, které pak dává lidem. Četníci se ho pořád pokouší lapit, ale nedaří se jim to, tak lapí Eržiku.

Všechny, co s ním kdy promluvili, bijí a pronásledují. Všichni však drží s ním. Nakonec je vypsána odměna na jeho hlavu. Jeho kamarádi této odměně neodolají a vydají se ho zabít. Dalším důvodem je že Nikola zabil otce jednoho ze svých kamarádů.

Vylákají ho na louku a jeden z jeho kamarádů mu zatne zezadu sekyru do hlavy a Nikola umírá. Nakonec však stejně žádnou odměnu nedostanou. Eržika se po jeho smrti znovu vdá a porodí jeho dceru Anču. Nikola je pohřben na Koločavckém hřbitově, bez náhrobku a bez rakve, ale jeho legenda žije dál v Koločavských lesích.

Zakarpatská Rus potřebovala hrdinu...

Závěrečné období je věnováno dětem: **Biblické příběhy, Ze starých Letopisů, o mudrci Bidpajovi a jeho zvířátkách**

Manifest sedmi

Marie Majerová

Redaktorka rudého práva

Začíná poezií, poté se pouští do povídek (**Panenství, Plané milování...**). Je jim společné nastolení ženské otázky, osudů žen. Představitelkou proletářské literatury.

Na svůj výjimečný literární talent upozornila románem **Náměstí republiky** – hlavní hrdinka se vyrovnává s anarchismem.

Román **Nejkrásnější svět** – proletářská próza – hlavní hrdinkou je mladá dívka – levicově zaměřené.

Utopický román **Přehrada**

Generační román **Siréna** – autorka sleduje nějakou rodinu ve více generacích, konkrétně 4 generací rodiny Hudců. Její nejlepší dílo.

Siréna - svolávala ráno dělníky do práce .. pozdě odpoledne/večer když zahoukala, mohli jít domů .. vykořisťování dělnického lidu .. autorka jistou dobu žila na Kladně mezi dělníky - toto prostředí poznala .. musela použít slangu, kladenského nářečí

Román **Robinsonka –** kniha určená mládeži. Dívce zemře maminka a tak se z bezstarostné holky, která nemusí nic dělat stává děvče, které se musí starat o celou domácnost. Doma si hraje na Robinsona – protože má pocit, že je uvězněna jako na ostrově.

Robinsonáda = uvržen do tíživé životní situace, ze které si musí pomoci úplně sám ..

Helena Malířová

Spisovatelka, manželka Ivana Olbrachta

Ivan Olbracht

Stanislav Kostka Neumann

Jaroslav Seifert

Josef Hora

Vladislav Vančura

Marie Pujmanová

Její otec byl univerzitní profesor, nepustil ji do normální školy mezi ostatní děti → měla normální neměli nic společného s proletariátem. Její manžel Ferdinand Pujman ji dostal mezi levicově orientované obyvatele.

Literární talent

Trologie: 1. **Lidé na křižovatce** – umělecky nejhodnotnější, 2. **hra s ohněm**, 3. **život proti smrti**. Ságá začíná ve 20. letech hospodářskou krizí. Poté pokračuje okupací republiky, domácím a zahraničním odbojem.

Manželka velmi bohatého továrníka má sociální cítění a nejsou jí lhostejné poměry dělnické rodiny, která bydlí poblíž.

Novela **Předtucha** - rodiče dětí (univerzitní profesoři, vědci) jedou do ciziny .. tam i zpět jedou vlakem .. děti si myslí, že se s tím vlakem na zpáteční cestě něco stane .. vlak skutečně vykolejil, zahynula spousta lidí .. děti žijí s tím, že jim rodiče zahynuli .. avšak oni vlak nestihli a jeli dalším

Ruralismus (Ruralisté)

Rurále = půda.

Koncem 19. století měl venkov specifické postavení, byl brán jako místo, kde žijí lidé morálně nezkažení (jako zdravé jádro národa). Od toho se odrazil ruralismus. Základem byl intimní vztah k půvě, v půdě spočíval život (dává nám obživu...), symbol češství, morální nezkaženosti, ekonemické stability.

S kultem půdy je spjat kult rodiny – grunt a rodina. Lidé na gruntě drželi při sobě, museli grunt udržet za každou cenu.

Většina umělců tohoto směru pocházela z venkova a je vidět silný vliv katolicismu a přesvědčení, že lidé ve městech jsou zkažení.

Josef Knap

Prozaik, básník, publicista, divadelní a literární historik a kritik.

Napsal monografii o V. Šrámkovi (**Ztracené jaro, Réva na zdi**).

František Křelina

Krize nebyla jen hospodářská, ale i mravní a náboženská.

Každý má své břímě – hlavní postavou je lidický farář.

Vojtěch Martínek

Generační román **Kamenný řád.**

Imaginativní (imaginární) próza

Bujná obrazotvornost

Vladislav Vančura

1891 – 1942 – popraven 1. června na Kobyliské střelnici

Prozaik, dramatik, reřisér, publicista. Nebyl příliš dobrý student, dostal se na práva, ale poté přešel na medicínu.

Člen a 1. předseda Devětsilu (založeného 1920). Od roku 1921 byl členem KSČ, roku 1929 byl vyloučen. Vedl spisovatelskou sekci Výbor inteligence.

Jeho významnější práce pocházejí 2. desetiletí 20. století, jeho dílo je ovlivněno 1. světovou válkou, expresionismem, mnoho experimentů, používá archaismy, lidová slova, mistr metafory. Používal humanistickou češtinu → složité větné konstrukce, velkolepost (epičnost).

Prostřednictvím textu komunikuje se čtenáři – oslovuje ho, klade mu dotazy, komentuje děj, dovolává se cizího názoru.

Typické znaky:

- Děj je potlačen, důležité místo má vypravěč
- Hodnotí chování postav
- Části příběhů – filmové scénáře
- Tématy: opěvování života, zdůrazňování prožitků, detailní vyjádření nálady, barevnost příběhů, city.

Povídkový soubor **Amazonský proud** a **Dlouhý, široký a Bystrozraký –** poetistická, imaginární, mnohoznačná

Román **Pekař Jan Marhoul** – umí vše, jen ne obchodovat, dává zboží na dluh, protože ho každý ukecá.

Román **Markéta Lazarová** – zfilmováno

- Hlavní postavy: Kozlík, Mikoláš, Markéta a Kristián
- Mikoláš je Kozlík .. Markéta je z rodu Lazarů .. zamilují se do sebe
- Námět: inspirace ve středověkých příbězích o rytířích
- Hlavní myšlenka: autor chtěl zachytit obyčejnou lásku dvou prostých lidí
- Přínos díla: autor poukazuje na hrdost a morálnost lidí, které bychom jinak odsoudili

Román **Konec starých časů**

Román **Obrazy z dějin národa českého** – historické, beletrizováno, začalo jej psát více autorů, avšak nakonec na něm pracoval Vančura sám, dokončil 2/4 dílů, z třetího dílu stihl akorát torzo.

Novela **Rozmarné léto**

Pro děti **Kubula a Kuba Kubikula**

Drama **Jezero Ukereve**

- Citáty:
- Civilizace je jen nástroj a lidé jsou vše
- Člověk, který se neohlíží, nevzbudí pozornost
- I láska je méně než život
- Smrt není strašná
- Země bez stromů je chudá země
- Tento způsob léta zdá se mi poněkud nešťastný

Psychologická próza

Nezaměřuje se na psychologii normálních jedinců, ale jedinců s patologickými jevy (vyšinutí, zvlášťní, divní, nevyzpytovatelní).

Jaroslav Havlíček

Román **Petrolejové lampy** – dívka kolem třiceti let, nepříliš hezká Štěpka Kiliánová, není příliš chytrá. Má nouzi o nápadníky. Ve městě se stává terčem posměchu. Nerada si nechvá vnucovat konvence, ale touží po velké lásce, vdávání a po dětech.

V jejím životě se objevuje bratranec – důstojník Kalina. Vrací se zpět, je právě na něm, aby přivedl bohatou nevěstu a vytáhl tak statek z dluhů. Vyhlídl si Štěpku, její rodina je však proti, Štěpka si však prosadí svou, protože věří, že Kalina ji má opravdu rád.

Jenže Kalina má syfilis, takže je neplodný → Štěpka se dočasně zhroutí, překonává ji a chce žít pro statek, jenže Kalina nechce pracovat, navíc postupně umírá a ztrácí lidskost. Stává se nebezpečným pro okolí a je dán do ústavu pro chorobomyslné, kde umírá.

Konec románu je otevřený.

Lampa – symbol domova.

Román **Ta třetí –** chlap, povoláním úřední si najde mladou známost (extrovertní). Najednou mi do života vstoupí starší dívka (už vdova), která je spíše introvertní a tichá. Jenže se mu líbili obě. Nedokázal se rozhodnout → hrál na obě strany. Vstupuje do toho ta třetí – když má přiznat pravdu, spáchá sebevraždu (tedy ta třetí je smrt).

Román **Helimadoe** – jméno poskládáno z pěti jmen dcer despotického lékaře – ty žijí na venkově, pomáhají otci v domácnosti, v provádění lékařské praxe. Do tohoto fungujícího systému vstoupí 10 letých kluk, který se u lékaře léčil delší dobu. Ten rozčísne řád vody, komentuje ho vlastním viděním.

Dcerám se nakonec podaří vymknout z přísného režimu, každá se snaží začít si organizovat život podle svého.

Román **Neviditelný** – převeden do televizní inscenace, zámožná rodina, ve které se z generace na generaci dědí psychické postižení – jedinec si myslí, že je neviditelný, ostatní na tu hru přistupují – mají tendenci ho přehlížet...

Egon Hostovský

Žid, na což doplatil → poprvé za druhé války (→ musel emigrovat), po roce 1948 má problém s komunisty → znovuemigroval.

Nakonec zůstal v USA, kde si vydobil dobrou pozici, ale byl tam nespokojen. Avšak měl pocit osamělosti, pocity vykořeněnosti → takoví jsou jeho hrdinové – cítí se sami, cítí, že ztrácí schopnost dorozumět se, jsou introvertní, schizofrení

Skoro jako Kafka.

Motivy bloudění, snové zpomínky na dětství, rozdvojené osobnosti.

V roce 1932 **Případ profesora Körnera** – na straně jedné středoškolský profesor intelektuál, na straně druhé uzlíček nervů – díky životní krizi – jeho manželka je nevěrná a on je smrtelně nemocný. Osoba se snaží konat dobro, ale neustále se to obrací proti ní.

Za druhé války v roce 1942 **Sedmkrát v hlavní úloze** – do jaké míry je intelektuál zodpovědný za společenskou krizí lidstva.

Existenciální román **Cizinec hledá byt** – čech emigrant přijíždí do New Yourku, hledá vhodný byt, aby měl klid na dopsání vědecké práce. Hledal, ale nenalézal, až vysílen absurdním světem umírá.

V roce 1958 **Dobročinný večírek** – kritický obraz českých exulantů.

Jarmila Glazarová

Zemřela v roce 1977, po roce 1948 se přidala k vládnoucí straně.

Román **Vlčí jáma** – byl zfilmován – stará žena a mladý muž, protože měla peníze a vliv. Byla žárlivá, svárlivá. Do toho přichází její mladinká neteř. Muž se do ní zamiluje, naslibuje ji hory doly, avšak má

povýšit a stěhují se do nového města, ale jeho žena dostává mrtvici a umírá. Muž je nadšen, že má volné pole působnosti, avšak dívka mu dává košem (vidí že je slaboch).

Baladiský román **Advent** – odehrává se na Valašských Beskydech v prostředí samoty. Svobodná matka (→ ponížená okolní společností), chce se pomstít otci díťěte a jeho milence, která popichuje otce proti jeho dítěti a jeho vlastní matce.

Demokratický proud

Karel Čapek

1890 – 1938

Jeden z největších českých autorů, patří mezi světové autory. Studoval na Jarošce, ale připadalo mu to konzervativní.

Měl bratra Josefa (malíř i spisovatel), se kterým spolupracoval, měl ještě sestru Helenu (také psala). Josef zemřel v koncentračním táboře, kde psal básně → vyšlo po válce.

Byl pacifistou, literárně bojoval proti válce, proti fašismu, proti komunismu (Proč nejsem komunista). V komunismu byl část doby zakázán.

Byl filozofem (zastánce pragmatismu), dramaturg, režisér, průkopník sci-fi (prosazoval ho), novinář (pracoval v Lidových novinách).

Psal i pro děti – zastával názor, že psát dobře pro děti je velmi náročné, mnohdy náročnější než pro dospělé – Devatero pohádek (Loupežnická, Doktorská, …) - narativní (rodiče mají pohádky předčítat), Dášenka.

Spousta zálib: pěstování kaktusů, sbírání gramofonových desek...

Skromný, slušný. Měl enormně velkou slovní zásobu,

Pátečníci – skupina novinářů, malířů, architektů, politiků se scházela v pátek.

Pragmatismus – rozumě uvažuje, nenechá se unášet emocemi, rozhoduje se dle užitku, co je použitelné. Upřednosňuje rozum a zkušenost (něco co funguje v praxi, je spolehlivé, dobré). Domnívají se, že absolutní pravda je fikce. Pravdou je to, co se osvědčí v praxi.

První období

Do roku 1920

Prvotiny vznikají kolem roku 1916, vznikaly ve spolupráci s jeho bratrem Josefem.

Povídkový soubor **Zářivé hlubiny a jiné prózy**, **Krakonošova zahrada –** je pro ně společná ironie, parodie, vtipný nápad, odvěká lidská touha po lásce.

První samostatnou knihou vstupuje Karel 1917 do literatury jsou **Boží muka** – odklon od lehčího tónu, pesimistický nádech. Klade si otázky o smyslu lidského života, co je to svoboda člověka, existuje nějaká absolutní pravda? A jestli ano, je pro člověka poznatelná?

Soubor povídek **Trapné povídky –** vyšly až po roce 1921, jsou podobně laděna jako Boží muka, zprávy z bojiště oznamujících tisíce obětí, pocity strachu, bezmoci, úzkosti, rozvrat lidské morálky.

Překládal francouzskou moderní poezii **Francouzská poezie nové doby** – například překlad **Pásma**.

Druhé období

Do roku 1927

Varuje před technikou (ale neodporuje) – protože by se mohla obrátit proti člověku samému, může se stát zbraní namísto pomoci. Například v první světové válce to byly zbraně.

Drama **R.U.R.** - slovo robot nevymyslel ani jeden z Čapků.

- Proč je považováno za utopické? Protože je to dokonalé, nedosažitelné. Spíše je to anti-utopie – nedokonalá, proti lidem samotným.
- Děj je autorovou nedůvěrou k vynálezům, které zasahují do přírody a přirozeného řádu.
- Optimistický konec: roboti získávají cit, něhu, lásku, sebeobětování → naděje pro lidstvo
- Každý nástroj je dobrý sluha, ale zlý pán. Lidství nás dělá lepšími...

Satirická alegorie **Ze života hmyzu** – spolupráce s Josefem, v hmyzí říši si vybírají taková zvířata, na které se dají aplikovat lidské vlastnosti – obraz společnosti.

Morálně etické drama **Věc Makropulos** – hledání nesmrtelnosti, dlouhověkost – je prokletí, na obtíž,

nepřináší žádnou radost.

Fejetonový román **Továrna na Absolutno** – silně namířen proti církví, nacionalismu, násilí.

Román **Krakatit** – krakatit je výbušnina, která může lidem pomáhat, avšak dostává se do špatných rukou. Silně antimilitaristické zaměření. Morální problém – vynálezce (ing. Prokop) zodpovídá za svůj vynález – má ho dát lidstvu nebo ne? Do toho vstupuje rovina milostná (silně biografický) – rozpor citů ke dvěma ženám.

Fejetony z cest (publikovány v Lidových novinách) – Italské listy, Anglické listy, výlet do Španěl, obrázky z Holandska, cesta na sever.

Třetí období

Přelom 20. a 30. let

Povídkové soubory **Povídky z jedné kapsy**, **Povídky z druhé kapsy –** vynikající povídky.

Kniha **Marsyas, čili na okraj literatury** – stojí mimo hlavní proud literatury, jsou zde statě a eseje o jazyce – závěrečná stať Chvála české řeči, věří že tady jazyk bude vždycky a bude jednotícím znakem národa.

Kniha pro děti **Devatero pohádek** – moderní (polidštěné, lidské slabosti a vlastnosti), umělé – vysoká jazyková úroveň.

Dášenka, čili život štěněte – napsal, nafotil a nakreslil Karel Čapek

Čtvrté období

První polovina 30. let

Je reprezentováno noetickou trilogií (noetika = nauka o poznání), díla jsou nezávislé. Noetický úhel pohledu. Hledat obyčejného v neobyčejném. **Hordubal, Povětroň, Obyčejný život.**

Hordubal – Hordubal pracuje v Americe, mezitím se jeho manželka pouští s čeledínem, po návratu to nevidí/nevšímá? Je zavražděn – čeledín a Hordubalova manželka jsou odsouzeni – kde je pravda? Máme právo soudit...

Povětroň – spadlý letec, je v nemocnici v bezvědomí, střídají se kolem něj jeptšika (zdravotní sestra), básník, jasnovidec – každý si na něj udělá vlastní obraz letcova života – různý úhel pohledu. Nelze člověka poznat dokonale.

Obyčejný život – životopis obyčejného člověka – další myšlenky obyčejného člověka.

Páté období

Druhá polovina 30. let. Masaryk abdikoval v roce 1935. Prosadil Beneše jako svého nástupce. Masaryk umírá 1937 → pro Čapka byl znakem neotřesitelnosti demokracie.

1938 Mnichov → Čapek si to nechtěl nechat líbit → psal dopisy na všechny strany. I přes nabízenou emigraci zůstal doma, kde ale čelil dennodenně útokům kolaborantů apod.

Nachladil se, dostal zápal plic, což přispělo k jeho deprimaci (demokracie v troskách, mnichovská zrada) → umírá, záhy ho přišlo zatknout gestapo.

Rozhovory s TGM – 1928 – 1935 Masarykovy názory na politiku, kulturu, umění.

Fejetonový román **Válka s Mloky** – dílo silně antifašistické, demokratické – v oceánu jsou objeveni Mloci, jsou inteligenti → jsou použiti na práci, avšak bouří se, zbrojí, ovládají techniku → vyhrožují likvidací. Hnědá vlna fašismu, která zaplavuje svět. Rasismus, dobyvačné snahy, boření demokracie, lidských práv... Kapitoly jsou prokládány novinovými články – paroduje novinářské postupy. Kritika peněz a zisku, sobectví, průměrnosti...

Protifašistická dramata **Bílá nemoc, Matka**

Osvobozené divadlo

Patří k avantgardním divadlům, oficiálně vzniklo v únoru 1926, ale již předtím bylo aktivní. Stalo se uměleckou sekcí Devět silu.

Počátečním cílem byla kritika společnosti, bylo levicově orientováno. Uměleckými představiteli byli Jindřich Honzl, Jiří Frejka, E. F. Burian.

Hráli se zde hry dadaistické, poetistické, futuristické.

V roce 1927 poprvé vystoupil Jaroslav Ježek a později se stal autorem velké části písničky a hudby. Komponoval hudbu. Byl téměř slepý → písnička tmavomodrý svět. Zemřel ve 36 letech.

Také v roce 1927 do divadla vstoupili Jiří Voskovec (vlastním jménem Jiří Wachsman) a Jan Werich. Několikrát se stěhovalo.

V roce 1938 byli zakázáni, ostatní divadla je nesměli zaměstnat. Po válce museli změnit repertoár. Byli stále byli pod dozorem tajných → dohnali Ježka, Wericha a Voskovce emigrovalo. Po druhé světové válce se vrátili, avšak Jiří Voskovec 1948 emigroval znovu.

Jan Werich – 1905 až 1980 a Jiří Voskovec – 1905 až 1981– seznámili se na gymnáziu v Praze (oba četli, dívali se na filmy s Charlie Chaplinem), jejich první hra byla **Vest pocket revue**. Jan studoval práva na Karlově univerzitě, Jiří odchází za vzděláním do Francie. V roce 1927 spolu vstupují do osvobozeného divadla.

Mezi lety 1935 – 1936 se muselo přejmenovat na spoutané divadlo → **Balada z hadrů –** odvážná, odehrává se v Paříži, Georges, Johan, alegorické na současnou situaci v ČSR a Francii.

Filmy **Pudr a benzín, Hejrup, Svět patří nám** (protifašistická, režíroval Frič), **Peníze nebo život**

Hry politickou satirické: **Caesar, Kat a blázen, Rub a líc, Těžká Barbora (kanón), Pěst na oko, Balada z hadrů** (inspirace F. Villonem – dílem a způsobem života)

Werich působil v 50. letech jako ředitel divadla ABC.

Forbíny – předscény – improvizovaný dialog, komunikace s diváky, komentování společenské a politické situace.

Patrný vliv dadaismu, spojování nesmyslného, směšné, tvrdá kritika společnosti, klaunství, černý humor, nápodoba americké grotesky.

Vymýšleli novotvary – napnelismus, kravinismus, hovadno. Komolení slov.

Nejvíce je štvala lidská blbost.

Katolický proud

Jaroslav Durych

1886 – 1962

Studoval církevní seminář, ale byl pro četbu zakázané literatury vyhozen → v Praze vystudoval lékařskou fakultu → v první světové válce působil jako vojenský lékař v Haliči.

Odpůrce československého meziválečného antikatolicismu, kritizoval pacifismus (Čapek apod), otevřeně vystupoval na podporu strany generála Franca ve Španělsku.

Za nacistické okupace a komunismu nesměl vydávat.

Ve tvorbě se soustřeďuje na dobu po bělohorskou → katolické baroko – v tom považuje zářnou českou minulost. Zabývá se i sociální tématikou – chudobu nechápal jako problém, ale jako Boží vyznamenání. Pevný řád nacházel v pevném řádu náboženství, Bohu a absolutnu. Především používá jednotlivce než masy.

Psal poezii, prózu, romány, dramata.

Román **Bloudění** (Velká valdštejnská trilogie) – historický román, začíná popravou 27 českých pánů na Staroměstském náměstí. Páže Albrechta z Valdštejna Jiří protestant, symbol českého národa se zamiluje do Andělky – Španělky – symbol katolické církve. Jiří umírá po boku svého pána, Andělka čeká dítě – symbol naděje. Velké použití metafor, tajemna.

Román **Rekviem** (Malá valdštejnská trilogie) – pokračování **Bloudění**, tři povídky na pozadí třicetileté války – kritika vypočítavosti, zrady. Opěvování statečnosti a věrnosti. Snaha o napodobení barokního jazyka, archaismy a historismy.

Jan Čep

Vystudoval pražskou filozofickou univerzitu, osobně se znal s F. Halasem, E. Hostovským, J. Zahradníkem, B. Fučíkem.

Po roce 1948 zakázán. Emigroval do Paříže, do vlasti už se nikdy nevrátil, mimo vlast se cítil neštastný.

Povídkář, zabývá se duchovním (nejen duševním) stavem jedinců. Častou používá děti jako hlavní hrdiny. Často cituje bibli.

Zeměžluč – spojení Dvojí domov, Vigilie (obě povídkové), hrdinové překonávají těžký osud návratem k rodovým tradicím a náboženskou vírou. Smrt, smrt, smrt.

Divadlo D34

Vzniklo 16. září 1934, je spojeno s Emilem Františkem Burianem. Levicově a komunisticky orientované divadlo – patřilo všem, ale prakticky o všem rozhodoval Burian.

Nehráli autorské hry, byli divadlem režisérským – přejímali repertoár, čerpali náměty od Moliera (klasicismus) – už byli dramaty, Goetha (pre-romatismus) – psal romány → museli se zdramatizovat. Zdramatizovali Švejka. Evžen Oněgin – zase museli zdramaturgizovat. Žebráckou operu. Shakespeara (renesanční autor). Nezvalova Manon Lescaut (námět od Abbé Prévosta). Středověké inspirační zdroje. Poezie (Máj). Bertolt Brech. Koláže (montáže) – poezie zakomponovaná do dramatu.

Voiceband – recitační sbor založený na silné hudebnosti slov. Práce s rytmikou, rychlostí, intonací, hlasitostí.

Burian byl roku 1941 byl zatčen za protinacistickou hru, roku 1946 bylo divadlo obnoveno, Burian přežil, Burian začal být silně prokomunistický.

Povinně načteno 5 titulů za každý rok. Na čtvrtý ročník: 1984 – George Orwell, Rozmarné léto,

Odevzdáváme seznam četby – rozdělit na světová, česká, řadit abecedně dle autora. Do kulturního deníku musí přijít všechny knihy z povinné četby. Další knížky, které jsme četli mimo, už nemusí mít zápis v kulturním deníku. Zápisy si nekontrolují.

Světová literatura 2. poloviny 20. století

Hlavní událostí je druhá světová válka → inspirační zdroj pro spisovatele. Vzniklo nové přerozdělení světa, mnohapohledovost války, Židovská otázka a méněcenné rasy – koncentrační tábory (Arnošt Lustig).

Dodnes téma, do kterého se autoři vrací. Literatura sovětského svazu se snaží z války vytěžit co nejvíc – hlavní hrdina – sovětský lid, epičnost, rozhodnost, nacionalismus (heroické až patetické uchopení tématu).

Naopak západ byl spíše naturalistické, zájem o jedinec – nikoliv slavný hrdina, ale pravý opak – bojující o život, hladovějící, nepatetické, zraněný...

Společná témata: koncentrační tábory, vyhlazování méně cenných ras (Židé, Romové, spadali sem i Slované), Hirošima a Nagasaki (hlavně v Japonsku).

Téma holokaust

Téma holokaustu nepotřebuje nadsazovat, naturalistické a drsné jsou sami osobě, jde spíše o dokumentární a memoárové literatuře.

Deník Anny Frankové – byla skutečná dívenka, začala si deník psát v den svých 13 narozenin (tedy rok 1942), začali se schovávat před Němci (v Holandsku), ti kteří je schovávali si nechávali platit (nesli obrovské riziko), schovaní na malém prostoru → ponorková nemoc. Popisuje jejich úkryt, vymýšlí si fiktivní kamarádku, té adresuje své poznámky, zaznamenává svůj život a dalších s nimi schovaných lidí. Sebereflexivní.

V roce 1944 byla chycena a deportována do koncentračního tábora, umírá zřejmě na tyfus. Jediný kdo z jejich rodiny přežil byl její otec, on je zcenzuroval a vydal.

Thomas Keneally

Schindlerův seznam – reálné téma, zfilmováno, postava Oskar Schindler – Němec, měl firmu na hrnce – nechal si zajistit jako pracovní sílu Židy – ti přežili. Zachraňoval celé rodiny, celkem asi 1200 lidí. Přesto je trochu kontroverzní, protože byl v nacistické straně, v SS, ochlasta, děvkař.

William Styron

Ukázka v čítance strana 22.

Román **Sophiina volba –** Sophie není Židovka, je Polka, do koncentračního táboru se dostala kvůli svému otci i přesto že byl antisemita a proněmecký. Sophie ukradla maso pro svou matku, která potřebovala jídlo. Se dvěmi dětmi se dostává do koncentračního tábora.

Celý příběh vypráví mladý začínající spisovatel (autobigorafické prvky), který se se Sophií setkává ve USA, vše se dozvídáme zpětně, nejhrůznější zážitky jsou až v poslední třetině knihy.

V USA se k ní přidává Nathan – který má problémy s drogami apod. Pro něho je Sophie útěchou a pevným bodem. Úplně nakonci páchá po válce s Nathanem sebevraždu.

Sophiina volba = těžká volba, těch měla za svůj život spoustu: nezvolila vstup do odboje (ochrana své rodiny), musela vybrat jedno dítě, které půjde rovnou do plynu (nakonec vybrala mladší a slabší holčičku, přesto neměla záruku, že svého syna zachránila).

Téma Hirošimy (a Nagasaki)

Svržení pumy paradoxně zaznamenalo zvýšenou potřebu i obyčejných lidí psát. Převládal žánr povídky – velice dokumentární, syrové.

Margarite Durasová

Kniha **Hirošima, má láska** – zfilmováno, vnímá lásku jako smysluplné východisko v absurdním světě, i přes její problémy – pomíjivost, tragičnost, bolest.

Složitější konstrukce – prolínání dvou linií – v srpnu 1957 a odehrává se v Hirošimě, druhý příběh se odehrává v roce 1944 ve Francii, které je okupováno německými vojáky. Oba příběhy spojuje jedna

hrdinka. Hrdinka trpí traumatem – zamilovala se v roce 1944 do německého vojáka, toho na konci války zabili, jí za trest zbili a ostříhali ji vlasy.

Řadu let se nedokázala zamilovat, vyhýbala se lásce, byť se při své náhodné návštěvě Hirošimy zakouká do japonského architekta, ten oni má zájem.

Nekonkrétní jména (pouze personifikované On a Ona).

Válka v dokumentární literatuře

Válečné romány – psali lidé, kteří se ji účastnili – vysoce postavení vojáci a řadoví vojáci.

George Patton

Kniha **Válka mýma očima** – patří k závažným knihám, deníkové záznamy, které si generál vedl od července 1942 do roku 1945, kdy tragicky zahynul. Pojednává o jeho tažení z Afriky do jižní a západní Evropy.

Winston Churchill

Druhá světová válka – bylo oceněno Nobelovou cenou (NC se uděluje krásné literatuře), tato kniha je faktografická. Sám Churchill bere dílo jako vzpomínání na minulost, protože se může být vodítkem pro dny příští.

Tvrdil, že k druhé světové válce vůbec nemuselo dojít.

Josef Goebbels

Ministr nacistické propagandy, jeho deníky mají přes 50 tisíc stran. Pokroucené skutečnosti – velice přesně se dozvíme jak to vypadalo v Československu. Na jeho straně stojí moc, píše o tom cynicky. Byl erotoman – miloval ženy. Také vlastní utlačovanost,…

Adolf Hitler

Zakládal jsi na tom, že je vynikajícím řečníkem, nacvičoval projevy, grimasy, gesta.

Rád se scházel s hrstkou nejvěrnějších ve svých vilách, později bunkru – měl u toho stenografa, který zapisoval celý dialog – ale nejsou to doslovné citace.

To později vyšlo jako **Monology ve vůdcově hlavním stanu** – z let 41 do roku 44

Skupina 47

Karl Jaspers

Byl filozof, doplatil na nacismus, nemohl publikovat.

Z jeho myšlenek vzniká Skupina 47, která zaniká roku 1990 (patřil tam i E. M. Remarque)

Dílo **Otázka viny** – po druhé světové válce, zabývá se vinou, rozdělil na čtyři roviny – morální, politickou, kriminální a metafyzickou.

Güntar Grass

Nositel Nobelovy ceny za literaturu. Byl u hitlerjugend → bylo na něj útočeno → vydal o tom knihu.

Dílo **Plechový bubínek –** 1957 – román, volná trilogie, gdaňská sága.

Dílo **Kočka a myš –** 1961

Dílo **Psí roky –** 1963 – bylo s filmováno německým režisérem, velice provokativní, vznikly 2 tábory

Velice svérázné, hrdinou a vypravěčem 30 letý Oskar Matzrath. Autobiograficky začíná u početí své vlastní matky, poražení Němců v 1. a 2. světové válce – zachyceno v Gdaňsku (narodil se tam).

Útržkovité vyprávění, burleska, epický, záliba pro detail, odskoky od hlavní dějové linie. Porušuje syntax.

O.M. Se narodil jako zázračné dítě, už v prenatálu pozoroval svět a viděl ho jaký je → byl zděšen, od 3 let se rozhodl dále nerůst → k třetím narozeninám dostal plechový bubínek → vyjadřoval jím své názory, dokáže oživovat činy minulosti, má tak silný hlas, že jim dokáže tříštit okenní tabule. Přežije vlastní rodiče, žije s macechou, nacisté ho chtějí zabít, artista, po válce se přesouvá z Gdaňsku do Německa, založí kapelu, je obžalován z vraždy, označen za nepříčetného → poslán do blázince. (Soud naruby)

Dílo **Žabí lamento** – ne tak složité, téma nároků vysídlených lidí na návrat domů do pohraničí.

Heinreck Böll

Nositel Nobelovy ceny za literaturu. Usiluje o obrodu německého národa.

Biliár o půl desáté – společensko-kritický román, obsahuje autobiografické prvky, zachycuje poválečný vývoj v Německu. Kritika duchovních poměrů, morálního úpadku, nebezpečí davové psychózy.

Odehrává se v roce 1958 v SRN – narozený F. Je obklopen 3 generacemi – budovatelská – Jindřich – v roce 1907 nechal postavit opatství, ničitelská – Robert – příslušník wehrmachtu, Josef, chce renovovat opatství.

Motivy ničení a budování, silný humanismus

Román **Klaunovy názory** – názorné, pásmo vzpomínek, zážitky, děj je chaotický, velice asociativní.

Hlavním hrdinou je klaun Haus Schier – sám se sebou vede rozhovor, ztratit lásku k Marii, ztratit přízeň, nemá práci → je na dně. Ztrácí schopnost dorozumět se.

Angloamerická literatura

Norman Mailer

Bezprostředně reaguje na válku

Napsal spoustu děl, dvakrát dostal Pulicerovu cenu, byl voják → vychází z vlastních zkušenosti.

Román **Nazí a mrtví –** 1948 – zastiňuje ostatní díla, napsal v roce 1946. Pravdivé popisy, velice rychle napsané, intenzivní (vypsal to v hrůze), nepatetické, konkrétné a věcné. Vynikající psychologie postav. Seznamuje nás co dělali, kontrast, metoda stroje času – v hlavách vojáků se probouzí zážitky, proud zážitků, vědomí, jeden z prvních.

Joseph Heller

Román **Hlava XXII.** - naráží do vlastních řad, protiválečný ostrý satirický román, Yosarien je pohlcen válečnou mašinérii, je letec, absurdní zákony, každý má být propuštěn po odlétání určitého počtu letů, ale ten je neustále zvyšován. Až morbidní humor. Základní myšlenka – přežití, záchrana života.

Anton Myrer

Román **Velká válka**

Román **Poslední kabriolet** – románová kronika – zachycuje generaci studentů, kterým je jejich bezstarostný život přetnut válkou (kabriolet je jediným pojítkem s přáteli). Po válce jsou přátelé morálně dezorientovaní a nedokáží se zpět začlenit.

James Clavell

Sydney, žije v USA

Král Krysa – zfilmováno, hlavním hrdinou je desátník King, před válkou americký byznysman. Je na dálném východě v zajateckém táboře, kde jsou všichni necháni na pospas svému osudu. Hlad, nemoci, hrozná hygiena. Byli tam sice lékaři, ale nemohli nijak pomoct.

Desátník King se dravě a bezpáteřně vypracoval na pozici krále – měl vše, tabák, vajíčka, rádio – zdroj informací. Má privilegia, moc, která je jeho spokojeností → neomezený diktátor. Lidská krysa, založil krysí farmu a její maso prodával jako králičí. Na závěru došlo k osvobození tábora a on ztratil svou pozici.

Ray Rigbey

Román **Pahorek** – zfilmováno, v kárném táboře (i vojáci, kteří porušili zákon) v severní Africe, líčí osudy zajatců. Vojáci uprostřed tábora vytvářeli pahorek – nesmyslná činnost – sysifofský symbol – oni pokoří pahorek „paličatá stupidní pýcha“.

Patrik Ryan

Román **Jak jsem vyhrál válku** – humorný až absurdní pohled na válku.

Alberto Moravia

Román **Horalka** – zpracováno do neorealistického filmu. Příběh dvou žen, matky a dcery, které opouští Řím, protože má být bombardován. Odchází do svého rodného kraje (bezvýznamná vesnička). Ve chvíli, kdy si myslí, že nebezpečí je zažehnáno se vrací, ale jsou přepadeny „přátelskými“ vojsky → znásilní obě. Naprostá ztráta iluze, matka sice překonává tuto ztrátu iluzí, její dcera je na tom podstatně hůř.... Závěr vyznívá tak, že je potřeba „káru“ táhnout dál (Matka kuráž a její děti).

Existencionalismus

Filozofický směr, který vzniká po první světové válce v Německu → souvisí s válkou. Mnohem většího vlivu nabyl až po druhé světové válce.

Jediným skutečným bytím je uvažování o sobě samotném (o lidském Já) → já dokazuje nějakou existenci sebe samém (dokazuje sama sebe). Já je v neustálém ohrožení a není čas vlastní existenci uvědomovat ani vlastní svobodu. Svobodu může prožít, až když se dostane do nějaké vyhrocené životní situace.

Taková situace přináší strach, úzkost, hnus, nicotu, odcizení → svět je absurdní, nehledě na volby stejně zemřeme, přesto si nedívají na svět beze smyslu, Sartre říká, že musíme být angažování (musíme si najít v životě najít něco co dá naší existenci smysl), Camus říká „bouřím sem, tedy jsem“ (proti absurditě světa).

Hrdinové zůstávají osamocení.

Jean Paul Sartre

Nositel Nobelovy ceny, nepřijal ji, ani jakoukoliv jinou cenu.

Studoval ve 30. letech na německých univerzitách, znal tak dílo Hegela, Nietzeho, Decarta → psal filozofická díla.

Dílo **Nevolnost** – opsat od skupiny předchozí.

Sbírka novel **Zeď** – nejlepší novelou je titulní novela Zeď, sbírka z roku 1939, zeď je symbol hranic, překážek, něco od něčeho, někoho od někoho, jako něco co má symbolizovat absurditu lidského bytí. Odehrává se ve španělské občanské válce.

Byl také dramatikem

Drama **Mouchy** - dramatická parafráze na Ayschilovu Oresteia.

Hra **Za zavřenými dveřmi** (= Z vyloučením veřejnosti) - „Jsem takový, jak se jevím druhým“, „ti druzí se pro něj stávají peklem“

Hra **Mrtví bez pohřbu** – z roku 1946, pobouřila veřejnost svou drastičností. Zachycuje krátký časový úsek. Konflikt individuální morálka, svědomí, čin, svědomím s vyšší morálce (té co panuje ve společnosti). Extrémní situace. Člověk přebírá zodpovědnost za vlastní činy.

Hra **Špinavé ruce** – z roku 1948, velice obtížná interpretace

Albert Camus [Cami bez Camise]

1913 – 1960 – při dopravní nehodě.

Nositel Nobelovy ceny, uměl jasnozřivě a vážně vylíčit problém.

Studoval filozofickou fakultu v Alžíru → psal i filozofická díla. Jeho dílo není stejně rozsáhlé jako Sartrovo.

Camus – zabít se, znamená, přiznání (že život je nad naše síly nebo že mu nerozumíme).

Vstoupil do literatury **Cizinec** – krátký román, nejslavnější dílo, text má dvě části. Hlavní hrdina se jmenuje Mersault, v první části vypráví v první osobě svůj životní příběh – stroze, věcně, dokumentárně, kronikářsky, odosobněně (chybí náznak citu). Situace si žádá „kapku emocí“, ale ty tam zcela chybí. Části se liší jak jazykem tak stylem.

V druhé části zabije v sebeobraně na pláži Araba. (Mersault = moře, slunce) – svádí to na pomatení sluncem. Je za to uvězněn → stane před soudem → nebyl odsouzen za vraždu, ale za něco jiného (neprojevuje žádnou lítost – přijímá smrt je cílem existence). „Vraždilo afrického slunce“

Byla zfilmována Vistontinem. Člověk se cítí být ve světě (= společnosti) cizincem.

Mýtus o Sisyfovi – (Sisyfus musel za trest valit kámen na vrchol hory, z tému ale neustále padá a on musí dělat znovu. Znak marnivé, nekonečné práce). Koncepce údělu člověka, opouštím sisyfa na úpatí hory, člověk vždycky nachází břímě, avšak sisyfos nám vštěpuje vyšší věrnost, jež popírá bohy a zvedá balvany – vše je v pořádku. Kamen a snažení dostat se na vrchol stačí zaplnit lidské srdce. Musíme si představit, že sisyfos je šťasten, že to nevzdal (byť to nevzdal).

Čeští představitelé existencionalismu: Jan Čep, Jan Kafka, Vladimír Holan, (Seifert)

Italský neorealismus

Nový realismus, hledá nové metody, jak sdělit skutečnosti. Byl nejvýraznější právě v Italské literatuře a kinematografii.

Ve 40. a 50. letech

Prvky:

- Není kladen důraz na vnitřní psychiku, povahu, charakter. (Postavy nejsou určovány povahovými vlastnostmi).
- Jsou definovány vnějšími projevy – chováním, mimikou, gesty, stylem chůze.
- Prostředí a rekvizity prostředí → důraz na detaily

Cíle:

- Chtějí zobrazit bez jediného přikrášlení – nedeformovaná skutečnost.

Antonio Gramsci

Autor termínu neorealismus, vytyčil postoj – nonkomforní (= vyčnívající z řady) kritický postoj k italské městské společnosti (tzn. Vůči italským fašistům a později vyrovnávání s tímto tématem).

Válka zničila morální hodnoty a přivodila řadu sociálních problému a právě na to upozorňují.

Federico Fellini

Jeden z největších světových režisérů – umřel v roce 1993. Představitel neorealistického filmu

Použití neherců – nechtěli aby nic hráli.

Film **Silnice** – otázky ztráty víry, lítosti, svědomí

Film **Darmošlapové**

Film **Podvodník**

Pier Paulo Pasolini

Spisovatel a režisér

Jeho hrdinové jsou ponecháni napospas sami sobě.

Próza **Darmošlap** (= Pasáci) – parta mladých chlapců, trochu existencionální, pestrá mozaika italské společnosti. Mezi bezdomovci, na ulici. Parta se snaží zachovat si existenci. Nikoho nezajímají, nikdo se o ně nepostará. Nerozlišují prostředky zákonné a nezákonné.

Próza **Zběsilý život** (přerod hrdiny) – jazyková ekvilibristika (= žonglování s jazykem) při tvorbě dialogů (nadávky, vulgarismy, žargon, přídomek). Tematicky navazuje na darmošlapy, zase zaměřuje na partu lidí na římském předměstí. Pevnější stavba díla. Hlavní hrdina se přerodí v uvědomělého a aktivního hrdinu.

Alberto Moravia

(Román Horalka – viz válečná literatura)

Římanka – existenciální, román prostitutky a její matky, děj probíhá v Římě ve 30. letech → mussoliniho režim. Viníkem prostituce nebyla jen finanční situace, biologická krása (přitahuje muže), žádostivost.

Nuda – existenciální,

Věci jsou věci – existenciální, povídková kniha

Římské povídky – prostředí nejchudších lidí

JÁ a ON – postmoderní román – Rico (já) filmový scénárista, který chce být režisérem, vede neúspěšný boj o své povýšení, protihráčem je jeho penis (to je on).

„Rozhněvaní mladí muži“

V 50. letech ve Velké Británii. Neoficiální termín – je nepřesný (patřili tam i ženy).

Neustále s něčím rozhněvanost, vzpoura, revolta, nespokojenost.

John Osborne

Dramatik a spisovatel

Hra **Ohlédni se v hněvu** – hlavní hrdina převádí hněv na své nejbližší (prototyp rozlobeného revoltujícího muže) – netolerance, histerické, zlobné, ironické výstupy. Jejich vztah vede k manželské krizi. Nakonec vyhodnotí stav, že musí nalézt kompromis v daném vztahu.

John Braine

Prozaik, zemřel v roce 1986

Román **Místo nahoře** – podobnost se Standalovým Červený a černý, hlavní hrdina navazuje prokalkulované vztahy s ženami, aby se dostal do vyšší společnosti. Okouzlí dceru bohatého podnikatele, přivede ji do jiného stavu → musí si ji už vzít. Avšak po krátké době je rozčarován z duchovní prázdnoty.

John Wain

Román **Pospíchej dolů –** došli jsme nahoru a zjistili jsme, že to není co jsme chtěli. Román o ztracených iluzích.

Kingsley Amis

Anglický poválečný spisovatel, napsal velké množství knížek.

Univerzitní román **Štastný Jim** – druhá polovina 50. let, vyšel v obrovských nákladech, byl zfilmován, zdramatizován. K lidem přilnula díky prostředí anglické univerzity (tradice), uzavřená společnost (→ konzervativní). Řád je velmi strnutý.

Hlavní hrdina Jim Dixton se vysmívá těmto konvencím (rozhněvaný mladý muž v komickém vydání), Leze do přízně profesora, aby si své místo na univerzitě pojistil. dotáhne to tak daleko, že na projevu před profesory a smetánkou se ožere a poté přednáší projev (po vizuální a obsahové stránce).

Díky tomu však získal dívku, o kterou dlouho usiloval...

U univerzitních románů se často stává, že jsou hrdinové nakonec do zkostnatělé struktury začleněny.

Román **Jakeův problém** – vystupuje zde asi 60letý profesor historie na Oxfordské univerzitě, jeho hlavním problémem je jeho ochabující potence. Zkouší různé metody proti tomu – satirická kritika daných metod, zbytečnosti, ponižující, neúčinné. Jake se obrací proti sexuální revoluci, na univerzitě se před sexem schovává. Jim se naopak z univerzity odchází z univerzity za láskou.

Beat generation = Bítníci

V 50. a 60. letech ve Spojených státech. Korejská válka, Vietnam, Studená válka → horečné zbrojení, testování jaderných hlavic,...

Stojí proti: komerčnost kultury, pokrytecká morálka, americký sen.

Ale nejsou to anarchisté, vzdorovali jenom tím, že nežili tak jako všichni ostatní, nechtěly nahrazovat to co bylo, pouze se s tím neztotožňovali.

Atributem beatníků je tuláctví (→ projev svobody), nechtěli závazky (→ volná láska), důraz na přátelství, drogy, alkohol, spontánní, prostě bohémský způsob života, nekonvenční vizáž, hledání vnitřní svobody, touha po opojení.

Beat = zbitý (ubitý společností ve které žijí), hlučný, hluk, blažený

Tvorba bývá určena k hlasitému přednesu, často ovlivněno Jazzovým rytmem.

Centrum – San Francisco (Nord beach)

Měli blízko k zen-budhismu (obecně měli blízko k východním filozofiím) – odmítala západní filozofie, západní styl života apod.

Lawrence Ferlinghetti

Dodnes vycházejí jeho knížky, je velmi oblíben.

Založil v Americe první paperbackové vydavatelství (levný papír, nepevné obálky) – levná → dostane se mezi větší počet čtenářů.

Velmi vzdělaný, studoval na Sorbonně. Miloval Charlie Chaplin (herec, režisér, scénárista) – podle jeho filmu Světla velkoměsta pojmenoval Ferlinghetti své nakladatelství.

(Nebyl čistým beatníkem).

Sbírka **Lunapark v hlavě** – v lunaparku čekáme nějaké atrakce, vypůjčil si název od Henry Millera. Cirkus duše. Po sobě jdoucí cirkusová vystoupení. Odkazuje v narážkách (aluze) na Bosche, Sagala

Báseň **Svět je báječné místo**

Gregory Corso

Narodil se v New Yorku, nabíral své životní zkušenosti na ulici, ve vězení,... Byl vášnivým čtenářem → četl Stendala, Huga, Shelley, Dostojevský...

Seznámil se s Ginsbergem, odešel do SF, přidal jsem k beatníkům. Ferlinghetti mu vydal jeho sbírku **Benzin** a později i další.

Spontánní styl, velice originální.

Allen Ginsberg

Největší básník Beat Generation, zemřel v roce 1997.

Měl se králem Majálesu v Československu, ani v době „tání ledů“ v roce 1965 sem nemohl přijet Ginsberg, v den příjezdu byl vyhoštěn. Po druhé zde byl po roce 1989 na Havlovo pozvání.

Studoval na Kolumbijské univerzitě, velice ho také ovlivnila jeho matka (byla ruska, židovka a duševně nemocná).

Byl silně drogově závislý, byl homosexuál.

Básnická sbírka **Kvílení** – psal pod vlivem drog, zrušil veškerá literární tabu (…), poddává se mysticismu. Kritika americké společnosti. Báseň o jeho generaci, která byla zničena šílenství. Byla žalována za nemravnost, což akorát vedlo ke zviditelnění.

(Kadiš = židovský žalozpěv nad zemřelým.)

Báseň **Kadiš** -

Jack Kerouac

Zemřel v roce 1969, v 17. letech se rozhodl, že se stane spisovatelem, dopátral své předky ve Francii v aristokratických kruzích. Vystudoval univerzitu, dobrovolně se přihlásil námořnictva, ale byl pro svou schizoidnost propuštěn. Miloval jazz. Psal také haiku

Dává se na cestu napříč Amerikou – vystřídal řadu zaměstnání, požární hlídač, brzdař...

Setkává se s Deanem

Román (?) **Na cestě** – stala se biblí beatníků, potkává se s různými lidmi, spontánní próza, osudy lidí.. Cestopisná záležitost po celých USA, zachycuje zážitky z této cesty, dva protagonisté: Deana Moriartyho (předobraz skutečné postavy) a Sal Paradise (- Kerouac). Oba hledají způsob jak psát. Sal je spíše pozorovatelem a zapisovatelem. Naopak Dean je uragánem, obrovskou silou.

Odmítal ho opravit, až po 6 letech se rozhodl text opravit, aby mohl být vydán.

V jistém čase se stáhl z tohoto života, stáhl se domů, nekomunikoval se světem. Doslova se odstřihl od vlastního života a nadále žil v anonymitě.

Kniha **Podzemníci** – napsal během tří dnů, pod vlivem benzidinu. Vypůjčil si postavy svých přátel. Příběh o tom jak muži potřebuji lásku, ale neumějí si ji udržet.

Kniha **Dharmoví tuláci** – bible hippies, Dharma má vztah k budhismu. Je více meditativnější

William Barousse

Pocházel ze státu Missouri → kontakt s černochy, zažil jejich věšení a upalování → odraz v tvorbě.

Vystudoval na Harvardu – především lingvistiku, chvíli studoval ve Vídni medicínu. Prošel řadou zaměstnání, dělal barmana, krysaře, dělal i dealera drog. Byl homosexuál.

Byl na drogách závislý, experimentoval s halucinogenními látkami. Zastřelil manželku → byl souzen, ale byl i osvobozen, protože to bylo pod vlivem drog. To mu dodalo impuls jak se zbavit drogové závislosti.

Dílo **Nahý oběd**

Dílo **Feťák** – neosobní styl, přesný popis, líčí schánění drogy,...

Dílo **Teplouš**

Poezie zpívaná, recitovaná a experimentální

I písňové texty mohou mít básnický smysl – poselství, pointa, výpověď! U normálních písní se často dělí interpret, ten co napsal slova a další hudbu. Ale nejlepší poezie zpívaná je napsaná jedním člověkem.

Moderní přístup, dobrá distribuce, lze poslouchat (nemusí se číst) – občas stačí jen zajít do klubu. Hlasité recitace.

Poezie určená pro recitaci musí mít jiný přístup než ke psaným básním – nějaký apel, lepší pochopitelnost (rychlejší.)

Experimentální poezie – 50. a 60. léta - opadá euforie po válce, svět se rychle mění → negativně působí na lidi, klade důraz na jazyk jako materiál básně, vhodný pro vytváření její struktury, zbavený citového, psychického, historického, etického, ideologické... znamená rozšíření poezie.

Konkrétní poezie – reagující na současné dění

Potencionální literatura – oulipisti – hledali nové vývojové formy a možnosti jazyce

90% písničkářů stavělo na charismatu.

Raymond Queneau

Byl matematik, jeho poezie bývá označována za poezii jazyka

Stylistická cvičení – 99 stylových a žánrových variací 1 příběhu

Román **Zazi v metru** – jazyková ekvilibristika, grotesknost každodenního pařížského života, vnímaného malým děvčátkem.

Boris Vian [vian]

Spisovatel, písničkář

Bizardní obrazy, míšení triviálního a zázračného, jazyková ekvilibristika, parodie, parafráze, slang, argot, neologismy. Provokativní písničky (proti měšťákům).

Několik stovek písňových textů – vysoká úroveň. Například písně Snob, Nemám rád. Nezhudebňoval je, ani je nezpíval.

Novela **Pěna dní**

Novela **Červená tráva**

Jacques Brel

Písničkář, nepovažoval se ani za básníka, ani za zpěváka.

Osobnost francouzského šansonu (původem ale Belgičan), něco mezi zpěvem a recitací, nenáviděl měšťáky (ač sám pocházel ze zámožné měšťanské životy), nudu, plochost, povrchnost života, miloval něhu a lásku.

Vladimír Vysockij

Zásadně zpíval s kytarou. Velmi známý a významný. Zemřel v roce 1980.Byl také hercem – ztvárnil Hamleta. Velice emotivní

Autor je ztělesněním svobody, lásky k životu a obnažené upřímnosti → obrovské problémy s SSSR. Velký vztah k francouzské kultuře (- měl Francouzsku za manželku).

Nejznámější písně Ranní rozcvička, Otáčíme Zemí.

Sbírka textů **Zaklídač hadů**

Bulat Okudžava

Zpíval o zkušenostech frontového vojáka, o složitosti lásky, písně jsou zadumané, nostalgické, sentimentální (což mu bylo vyčítáno), prosté ale zároveň moudré, nepatetické. Také hrál na kytaru,

ačkoliv příliš hrát neuměl.

John Lennon

(…)

Bob Dylan

(…)

Protestsongy

Největší zpívající básník, reagoval na problémy sociální, rasové, ekologické, nukleární nebezpečí (A bude padat nepříjemnej déšť...).

Povýšil tak populární píseň na básnické umění.

Básnická sbírka **Tarantule**.

V roce 1969 zpíval před 200000 diváky...

Ovlivnil spoustu dalších hudebníků.

Jacque Prévert

Neznámější a nejčtenější básník druhé poloviny 20. století.

Jeho poezie je velmi srozumitelná (není problém s interpretací) → lidem se líbí.

Měl životní krédo „Láska, svoboda, bratrství“. Nechtěl být slavným básníkem, vystřídal řadu zaměstnání, profesí, napsal něco kolem 40 knih, napsal mnoho scénářů, napsal také velký počet písňových textů, pracoval jako balič v obchodě, v tiskové agentuře, dramaturg, dramatik, herec.

Rád sedával v kavárně, kde poslouchal ostatní lidi, jejich útržky, gesta apod. Zakomponovává do svých básniček. Často je pak někomu rovnou věnoval. Také se věnoval výtvarné činnost, zvláště se věnoval kolážím.

Miloval Paříž, je pro něj věčná a nevyčerpatelná inspirace.

Nejvíce přátel měl mezi surrealisty (proud, automatický text).

Sbírka **Slova** – vyšla v roce 1945, 0,25 milionu výtisků

Sbírka **Haraburdí** (=haraburdí) - vyšla v roce 1965

Znaky jeho poezie:

- Slovní hříčky
- Hravé aliterace (první písmeno ve verši začínají na stejné písmenko)
- Humorné
- Ironické
- Rým – používal klasický rým i volný verš.

Jak namalovat portrét ptáka – alegorie pro vznik uměleckého díla, musíme nachystat situaci, aby nás políbila múza – dílo tak vznikne „samo“. Pak je potřeba, aby bylo pochopeno a přijato – pak se za něj můžeme postavit. (Není úplně důležité, kdo se o toho zasloužil).

Píše o obyčejných věcích, ale dokáže za to schovat nevšední věci, alegorie... Používá slova v infinitivu (má podobu návodu). Prostým (až naivním jazykem).

Je z toho poznat, že Prévert to dělá rád. Pták = symbol svobody.

Postmodernismus

Směr druhé poloviny 20. století, který se objevil ke konci 40. let, plně se rozvinul až v 70. letech.

Modernismus – něco nového, avantgardismus – snaha přijít pokaždé s něčím novým. Touha vymyslet něco nového popírá funkčnost (například některé budovy přestaly plnit funkce, které potřebovali).

Dost bylo modernismu, dejme tomu řád. Ale nebuďme konzervativní – pro čtenáře to musí být zajímavé.

Snaha o světovost – (globalizace) – prolínání kultur.

Znaky postmoderního díla:

- Autor si hraje s konzumentem (v případě literárního díla se čtenářem) <=> konzument si hraje s autorem (autoři chtěli, aby jejich díla byla dostupná širokému množství čtenářů, zároveň je to potřeba schovat → velice subjektivní).
- Čtenář si z díla odnese to, čeho je schopen
- Umožňuje více interpretací (ale jen takových, které tam jsou).
- Spojování značně odlištných stylových prvků a žánrových postupů (historické, detektivní, gotické...).
- Mystifikace – předkládá nám něco jako pravdu (ačkoliv to tak nemusí být)

Poetika – způsob psaní, typický podle autora.

Umberto Eco

Román **Jméno růže** – učebnicí postmodernismu, vydán v roce 1980, zfilmován v roce 1985. Gotický román (atmosféra ponurého středověku). Detektivní zápletka, dobrodružné, milostné.

Může působit jako sonda do mnišského řádu. Kvůli množství filozofických myšlenek by se dal označit za filozofický traktát. Hororové scény. Symbolismy. Promyšlená kompozice.

V předmluvě knihy „vydavatel“ knihy prohlašuje, že se jednalo o jakýsi latinský rukopis Adsona kláštera v Melku (mystifikace).

Ocitáme se ve 14. století v jednom nejmenovaném italském opatství, Adson je v té době mladý muž ten míří s františkánem s Willémem z Baskervilu na koncil (William Occamu, povídky Baskervillské). Narážky na Aristotelova poetiku.

V opatství se dějí záhadné vraždy mnichů, prostředí knihovny – podoba labyrintu

Román má 7. kapitol (→ bible), každý den se stane jedna vražda. Chtějí odhalit, kdo je tím vrahem.

Spousta latinských citátů, jistá analogie s Dantovým peklem.

Později vydává **Poznámky ke jménu růže** – výklad, co mu nabízí.

Román **Baudolíno**

Woody Allen

Není jen filmový režisér, scénárista, herec, prozaik fantasmagorické paměti, povídky.

(Povídkové sbírky **Čirá anarchie, Bez peří,**

Vladimir Nabokov

Román **Lolita** – dvakrát zfilmováno, nymfomanka. Zachycuje nerovný vztah, na svůj věk příliš vyspělá a sexuálně zkušená naprosto citově ovládne o mnoho let staršího muže (prakticky je pedofil).

Ken Kesey

Knihy **Vyhoďme ho z kola ven** – zfilmováno jako přelet nad kukaččím hnízdem. Psychologický román, detektivka, sociálně společenský román...

Magický realismus

Je jedním ze směrů postmoderny, samotný název je protiklad (oxymóron), od realismu je očekáváno zobrazení reality. Někdy jsou roviny realistické a magické prolínány, někdy jsou striktně odděleny. Někdy má magická rovina vypadat realisticky. Prolínání snu a skutečnosti.

Tento postup se nejvíce projevuje v literaturách s velmi bohatou mytologií, ústní lidové slovesnosti, napětí.

Magický realismus má silné kořeny v jižní Americe.

Gabriel Garcia Márquez

Narozen 1928 – v době psaní životu ještě žil.

Držitel Nobelovy ceny. Národností byl Kolumbiec.

Román **Sto roků samoty** – vypráví historii 6 generací v rodině Buendia, odehrává se ve fiktivní vesnici Macondo uprostřed bažin. Časově zasazeno do 19. století (kolonialismus) až 60. léta 20. století.

Chce ukázat neustálý koloběh historie, neustále se vrací na začátek, děj je zacyklen (má k tomu navést jména a chování postav).

Jednotliví členové rodiny mají tragický osud, na začátku se říká, že rodina je prokletá danou samotou. Každý z rodiny končí osamocen s problémem, se kterým se nedokáže vyrovnat.

Plynutí času, postavy se rodí a umírají, některá období se opakují, postavy, které zemřely žijí dál (a všichni to berou zcela samozřejmě).

Život v osamocení je život bez perspektiv, lidé ho přijímají tak jak je. Rod Buendinů bude zbaven svého prokletí, až se narodí potomek s prasečím ocáskem.

Román **Láska za časů cholery** – mladí protagonisté, kteří se do sebe zamilují, ale náhody a okolnosti znemožní, aby byli spolu. Nezbyde nic jiného než se na 52 let rozejít. Žena se vdá a má rodinu, muž se snaží zapomenout na svou životní lásku. Po těch 52 letech se znovu setkávají a zjišťují, že se stále mají rádi a rozhodnou se, že budou spolu.

Vztah se nelíbí moc okolí, nastoupí na loď plných lidí cholery, nutně vědí, že se nakazí a zemřou.

Prvky postmoderny, řada rovin (filozofická, magická, psychologická, magická).

Román **Kronika ohlášené smrti** – kompozice in media res = v jádru věci. V první vrtě se dozvídáme, kdo bude zabit – jádro dění. Odehrává se v malém odříznutém městečku. Název - černá kronika (v novinách). Na základě výpovědí svědků, soudních zápisů, chování lidí se dozvídáme, proč měl být zabit.

(Tradice jižní Ameriky) za každý zločin musí následovat pomsta, ostatní to očekávají. Musí to skončit, museli ho zabít. Obětí je zavražděný nebo i bratři, kteří nechtějí vraždit.

Řada povídkových knih, vydal paměti.

Reportérské zážitky ovlivnili některá jeho díla – ty už nepatří do magického realismu.

Francouzský nový román

Neuvádění plných jmen. Vztahy jsou naznačeny, děj je omezen na co nejpřesnější popis prostředí a důvodů proč to tak je, důrazy na detaily. To celé na úkor dějovosti, prakticky jsme se nedozvěděli co se ve scéně stalo, o vztazích se může pouze mlhavě domnívat.

Někdy uváděn jako antiromán, protože jsme zvyklí, že román má jisté dějové linie.

Název je ve francouzštině dva významy – žaluzie/žárlivost. Jde tam o žaluzie i žárlivost.

Charakteristické rysy:

- Chybí souvislosti, je oslabena dějovost
- Skutečnost je redukována na napojení jevů a avěcí bez příčinné a časové souvislosti → těžká orientace v čase.
- Chybí konkrétní vypravěč
- Situace nahlížena více úhly – různé pohledy, prostřednictvím zúčastněných postav, nevíme,

který je ten pravý.

- Postavy: anonymní, mlhavé, tápající, bez jakékoliv psychologické motivace, oslabená psychologie postav, nezřetelnost.
- Častý motiv – detektivní, bloudění, tápání, hledání.
- Jazyk: experimenty s jazykem
- Hlásí se k – Francz Kafka – bez děje, anonymizace, experimentace s jazykem; Dostojevskij; Marcel Proust – hledání ztraceného času.

Alan Robbe-Grillet [rob grié]

Manifest Za nový román – programové prohlášení

Román **Žárlivost –** A., dvojsmyslný název v originále – žaluzie (→ pozorující manžel), žárlivost (→ nevěra)

Román **Gumy** – detektivka, …., prolog – je představen vrah, oběť a okolnosti zločinu. Profesor Dupont – měl pocit, že ho chtěl někdo zavraždit. Nechá se prohlásit za mrtvého, schová se, najme si detektiva, aby vypátral toho, kdo ho chtěl zabít.

Konec – absurdní – detektiv omylem zavraždí Duponta.

Nathalie Sarrautová

Francouzska

Román **Portrét neznámého**

* Michel Buter

Román **Proměna**

Světové drama

Tennessee Williams

Považován za nejvýznamnějšího představitele psychologického románu. Jeho hry se hrály všude (všechny kontinenty), dodnes.

Hra **Kočka na rozpálené plechové střeše –** viz rozbor

Hra **Skleněný zvěřinec**

Hra **Tramvaj do stanice Touha**

* Arthur Miller

Smrt obchodního cestujícího – drama, na úrovni dramatiků jako Shakespeare, Moliére, Čechov.

Eduard Albee [Alby]

Byl řazen k absurdními dramatu, sám se k němu nehlásí.

Kdo by se bál Virginie Wolfové – metoda proudu vědomí

Ionesco Eugéne

Dranma **Plešatá zpěvačka -** Původně se Plešatá zpěvačka měla jmenovat Angličtina bez profesora. Původně se při psaní inspiroval učebnicí angličtiny.

Drama **Židle –** na prázdné židle usedají imaginární postavy, jednou postavou je Stařeček a druhou Stařenka. Další postavy s nimi vedou imaginární rozhovory. Zhmotní, aby mohli spáchat sebevraždu (= absurdní).

Friedrich Dűrrenmatt

Drama **Návštěva staré dámy**

Drama **Fyzikové** – paradoxní drama, kde se fyzikové dobrovolně nechají zavřít do blázince, aby jejich objev nemohl být v normálním světě použit. V normálním světe se naše myšlenky stávají třaskavinami.

Další představitelé světové literatury

Těžce zařaditelné autoři světové literatury

William Saroyan

Zemřel v roce 1981.

Sbírka povídek **Odvážný mladý muž na létající hrazdě** – vydáno v roce 1934. Sám autor v předmluvě ke knize charakterizuje svoji poetiku (= způsob jakým tvoří) – život stojí za to žít, je krásný, máme být živelní – smát se naplno, zlobit se naplno... Bez vymezených pravidel, mantinelů.

„Román“ **Lidská komedie** – krátká knížka, humanistická, probírá základní atributy lidského života – život, smrt, radost, smutek... Mělo být zfilmováno.

Hrdinou je chlapec Homér, který za války brigádničí na poště, roznáší telegramy (- nejčastěji ohlášení o úmrtí) – tím je konfrontován s pocity zasažených příbuzných. Poznává svět, ale i v jeho lepší stránce – zasažení jedinci jsou schopni pokračovat, milovat, žít.

Na základě těchto myšlenek si vytváří myšlenku, že svět je takový jako člověk, je takový jako si ho udělá. Dobrý člověk je nekonečný, stejně jako láska.

Tati, tobě přeskočilo – z roku 1957, mozaika, 360 dialogů mezi otcem a synem (10 let). Syn je komentátorem všeho dění kolem dokola. „Autor musí mít tento svět rád, jinak by o něm nemohl psát“

Tracyho tygr – novela, báseň Williama Blakeho inspirovala Saroyana k napsání této knihy. Tygr, který je černým panterem, je imaginární (někdo ho vidí a někdo ne). Tygr je symbol lidské touhy po něčem. V případě hrdiny je to láska k Lauře. Zároveň slouží jako katalyzátor – prostředník mezi něčím/někým

David Salinger

Román **Kdo chytá v žitě –** hrdina Holden je non-konformní, a tak se bouří proti měšťanství, jejich morálce apod. Neúspěšný student, neúspěšný i v životě, neumí si s tím poradit. Holden je vypravěčem příběhu. Největší problém má s komunikací, je schopen komunikovat pouze se svou vlastní sestřičkou Phoebe.

Toni Morrisonová

Považuje se za afroamerickou spisovatelku. Pro ni ji důležité černošství i ženství – což je pro ni důvod proč píše.

Román **Velmi modré oči** – (černoši nemají modré oči) – syrový příběh o dívence, která je černošská, která touží po něčem co nemůže mít – blond vlasy a modré vlasy. Vylíčena realita života černých, vnímání bílých černými.

Román **Milovaná** – román z roku 1987, inspirací se jí stala novinová zpráva z roku 1855, která pojednávala o otrokyni, která se rozhodla, že uprchne se svými čtyřmi dětmi z otroctví ke své tchýni (utíká kvůli dětem). Byla ale svými bývalými vlastníky chycena – a rozhoduje se, že děti raději zabije, než aby vyrůstali v otroctví. (Zabila pouze jedno dítě, zabití ostatních jí bylo zabráněno).

Chtěla tímto příběhem poukázat na otrokářství v Americe – způsob zacházení s nimi...

Román **Jazz** – odehrává se v polovině 20. let v nějakém americkém městě, za pomoci retrospektivní kompozice se vrací do minulosti na počátek 20. století. Kdy spousta černochů přecházela do města.

Trueman Capote

Vynikající povídkář, v komunikaci s okolím byl agresivní a často urážel.

Román z roku 1965 **Chladnokrevný** – poukázal na nebývalý nárůst brutality v americké společnosti,

(což si nechtěla americká společnost připustit). Vycházel ze skutečné událost, kdy dvojice mladíků si vybrala osamocenou usedlost, vtrhla dovnitř a všechny členy rodiny postřílela – naprosto bez důvodu.

Brutalita, absence motivu. První část je napsána věcně, v druhé kapitole sledujeme pátrání policie (detektivka) po vrazích, navštěvuje je ve věznici, kde čekají na trest smrti. Snaží se dopátrat motivu – snaží se dívat na rodinné prostředí, způsob života, odsouzení, sleduje jejich reakce.

(Nuda – čin za který je vinna společnost). Literatura faktu – sbíral materiály, výpovědi...

William Golding

Pán much

Boris Pasternak

Rus

Román **Doktor Živago** – dostal za tento román Nobelovu cenu, sovětský režim mu ale nedovolil ji převzít. Převzal až v roce 1989 jeho syn.

Živago – příjmení není zvoleno náhodně, je to tvar ruského adjektiva „živý“ - souvisí s životem. Není to žádný revolucionář, … Je lékař, kterým je do revolučních událostí vtažen náhodou a omylem. Jenže už není cesty zpět → musí se skrývat.

Jádro románu je situováno do let bolševické revoluce. Hlavní hrdina umírá v roce 1929. Jurij (sv Jiří je patronem Moskvy) Živago miluje obyčejný život. Miluje ty, kteří o tom píší (Puškin, Čechov – drama Racek → řecky Laris).

Jeho velká životní láska je Larisa (od La rusia = rusko). Rozsáhlé dílo, mnoho postav, dějových odboček...

Alexandr Solženicyn

Rus, nositel Nobelovy ceny,

Trilogie **Souostroví Gulag** („pracovní tábor“ - pro nepohodlné). Sám Solženicyn v takovém gulagu byl – dostal se do křížku s režimem, když do dopisu napsal „s tím Stalinem bychom měli něco udělat“. V gulagu onemocněl rakovinou a vyléčil se z ní.

Přihuštěné informacemi. Sám označil knihu o pokus o umělecké pojednání. Od roku 1918 do roku 1956 (došlo s vyrovnáním s kultem Stalina). Považuje se za kronikáře Gulagu – nechce nechat vzpomínky, vyprávění, dopisy a zkušenosti zapadnout. Postavy v knize nejsou vymyšlené, stejně jako postavy. Svou knihu považuje za společně vybudovaný pomník těm, kteří byli zavražděn.

Novela **Jeden den Ivana Denisoviče**

Sci-fi/Fantasy

Isaac Asimov

Narodil se v roce 1920 do ruské židovské rodiny, jeho rodina však záhy emigrovala do USA. V obchodě svého otce se setkal s časopisy a to ho vedlo k psaní. Psal od 11 let, od 19 let své výtvory prodával časopisům. Zemřel v roce 1992 na AIDS, protože při operaci dostal krevní konzervu od HIV pozitivního dárce (paradoxně to o 10 let později zapříčinilo vznik kontroly konzerv).

Líbili se mu díla Tolkiena. Název robot si vypůjčil z Čapkového RUR, o které se vyjádřil jako o „příšerné“.

V jeho tvorbě se promítá jeho klaustrofilie (záliba v obrovských prostorech), racionalismus (ostře odsuzoval spoléhání se na něco nevyzkoušené, neověřené), robotika.

Psal detektivky, sci-fi a fantasy.

Základy robotiky – definuje roboty jak lidstvu podřízené:

- *Robot nesmí ublížit člověku nebo svou nečinností dopustit, aby mu bylo ublíženo.*
- *Robot musí poslechnout člověka, kromě případů, kdy je to v rozporu s prvním zákonem.*
- *Robot se musí chránit před poškozením, kromě případů, kdy je to v rozporu s prvním nebo druhým*

zákonem.

Sbírka povídek **Já, robot** (zákony robotiky)**, Zbytky robotů, Vize robotů,**

Série knih **Nadace** – původně tři knihy, nakonec vydal 7 knih, které se do této série řadí: **Nadace**, **Nadace a Říše**, **Druhá nadace**...

Romány **Konec věčnosti, Ani sami bohové**

Autobiografie Já, Asimov – až 3 roky po jeho smrti, kvůli nakažené krevní konzervě

Stanislaw Lem

Narodil se ve Lvově v Polsku, vystudoval na doktora, poté pracoval jako asistent ve vědeckém semináři.

Svou prvotinu vydal v roce 1946 – znaky komunistického vizionářství, tyto znaky z jeho tvorby nakonec zmizely – filozofující technické sci-fi.

Zabývá se, zda-li člověk může navázat kontakt s mimozemšťany nebo to rozdíly mezi námi naprosto znemožňují. Zároveň se snaží svými romány nastavit zrcadlo režimu o čemž svědčí i citát „Svět zotročený k dobru je stejně tak nesvobodný, jako svět zotročený ke zlu.“.

Astronauti – tunguzský meteorit byla loď Venušanů, kteří zde neúspěšně hledali známky civilizace. Lidé se tedy vydávají na Venuši, aby nalezli planetu zničenou jadernou válkou (parafráze na studenou válku).

Román **Solaris –** výzkumníci zkoumají životní formu v podobě rosolovitého moře, které dokáže ovlivňovat jak směr planety, tak myšlenky výzkumníků.

John Ronald Reuel Tolkien

(jeho příjmení v originální němčině znamená šíleně smělý)

Narodil se v dnešní JAR, později s matkou odcestoval do Anglie, krátce na to jeho otec umřel na krvácení do mozku. Matka ho vyučovala základnímu vzdělání, botanice, latině. Ale když mu bylo 12 let, zemřela. Dále byl vychováván katolickým knězem.

Vystudoval na Oxfordské univerzitě, záhy se oženil avšak poté byl povolán na frontu, účastnil se bitvy u Sommy, kde se nakazil zákopovou horečkou, a tak se už do války nedostal.

Věnoval se jazykům (15 jich vytvořil), historii a literatuře, vydal slovník středověké angličtiny, rozbor Canterburských povídek, Beowulfu. Pro své děti vytvářel pohádky.

Na nátlak svého bývalého studenta zveřejnil knihu **Hobit,** to bylo natolik populární, že vydavatel požádal o pokračování. Na hobita navázal románem **Pán prstenů** – vydáno ve třech částech (!= trilogie) – přebíral z mythologií a starých literatur (epos Edda, epos Beowulf).

Arthur Charles Clarke

1917 – 2008

Narodil se do britské farmářské rodiny, jako malý sbíral zkameněliny a pozoroval hvězdy. Studia na gymnáziu nedokončil, odešel do Londýna pracovat, ve stejné době se rozhodl stát spisovatelem. Publikoval řadu článků, ve kterých publikoval novátorské myšlenky, například *Raketa a válka budoucnosti* (spojení rakety a atomové bomby) – paradoxně díky tomuto článku získal stipendium pro další studium. V říjnu 1945 publikoval článek jak zajistit celosvětový dosah TV signálu pomocí tří družic – návrh si však nemohl dát patentovat (potřeboval 2 funkční exempláře), nápad byl realizován v roce 1962.

Napsal velké množství povídek a románů. Jeho povídky mají charakteristickou pointu, která je obvykle celá koncentrovaná do poslední věty. Na jeho počest se uděluje cena A. C. Clarka

Vesmírná odysea**: 2001: Vesmírná odysea** (zfilmoval Stanley Kubirick)**, 2010 Druhá vesmírná odysea, 2061: Třetí vesmírná odysea, 3001: Poslední vesmírná odysea.**

Ráma: **Setkání s Rámou, Návrat Rámy, Zahrada Rámova, Ráma tajemství zbavený**

Sbírky povídek: **Devět miliard božích jmen, Hlídka, Zpráva o třetí planetě**

Ray Bradbury

Sbírka povídek **Marťanská kronika –** vypráví o vzájemném postavení a ignoraci mimozemšťanů a lidí, ale především o naší neschopnosti učit se z vlastních chyb.

Román **451 stupňů Fahrenheita –** téměř antiutopie – konzumní společnost pálí knihy (→ moudrost) – protože kdo čte, zřejmě i myslí, a proto může chtít svou svobodu → to rozbíjí režim.

George Orwell

Vlastním jménem Eric Athur Blair, narodil se v Indii, vystudoval v Anglii, univerzitu si nemohl z finančních důvodů dovolit. Po jistou dobu byl policistou v Barmě, a právě to ho přivedlo k levicové politice. Účastnil se španělské občanské války. Poté působil jako novinář a komentátor BBC.

Kniha **Hold Katalánsku** – vzpomínky ze španělské občanské války

Antiutopický román **1984**

Bajka **Farma zvířat**

Česká literatura druhé poloviny 20. století

Po roce 1945 → velké téma válka – nepřímo, neválčilo se u nás, větší vliv měla mnichovská dohoda, protektorát.

V průběhu války – návrat k tradici/osobnosti (Němcová, Borovský, Mácha)./historická (husitství, národní obrození, významné momenty) – náhradní témata, protože byla cenzura. Básníci se obraceli do svého nitra, dětství, rodný kraj.

Přehled okupační literatury

Reakce na rok 1938, 1945, vlastenectví.

Josef Hora

Domov – zde reaguje na události roku 1938

Jan Houslista – národní, vlastenecké, zašifrováno (vyšlo v roce 1939)

Jaroslav Seifert

Sbírka **Zhasněte světla** – verše o domově, rodné zemi, ohrožení, vina a nevinna národa. Píseň o rodné zemi - reakce na roku 1938

Sbírka **Světlem oděná** - reakce na rok 1938, více vlastenectví, sbírka **Kamenný most** - také reakce na rok 1938, více vlastenectví, opěvování Prahy, sbírka **Vějíř Boženy Němcové** – napsána ke 120 výročí úmrtí Boženy Němcové. Sbírka **Osm dní** – sbírka elegií (= žalozpěvů) na TGM – přibližoval jeho osobnost.

Sbírka **Přilba hlíny** – květnové povstání a boj o osvobození, 1945

Vítězslav Nezval

Reakce na rok 1938 - Sbírka **Matka Naděje,** sbírka **Historický obraz.**

Socialistické - sbírka **Veliký orloj,** sbírka **Zpěv míru,** sbírka **Chrpy a města**

František Halas

Sbírka **Torzo naděje** – zklamání z vývoje kolem něj, reaguje na Mnichov, chce ale dodávat čtenářům dodávat odvahu.

Sbírka **Naše paní Božena Němcová** – vylíčena jako žena a matka, vylíčena jako ponižována, i přesto nikdy neztratila odvahu, důstojnost. Vyzdvihuje její češtinu, vzkazuje, aby chránili svoji mateřštinu.

Sbírka **Barikády –** 1945, sbírka **Dokořán** – inspirováno španělskou válkou.

Vladimír Holan

Havraním Brkem – uvnitř například **Září 1938** (vyšlo v roce 39).

Po válce vydává (opěvuje osvoboditele) sbírky **Rudoarmějci, Dík Sovětskému svazu, Panychida** (obřad za zemřelé).

František Hrubín

Jobova noc a **Chléb s ocelí** reagují na Mnichov a osovobození

Vilém Závada

Povstání z mrtvých

Jan Zahradníček

Sbírka **La Salleta**

50. léta

Po válce se uplatňovala tendence, že se bude pokračovat v předválečné literatuře, popřípadě vydávání protektorátních knih.

Ale v únoru 1948 přebírá Gottwald v čele KSČ veškerou moc, postupně zlikvidovala pluralitní demokratický systém. Došlo k deformaci umělecké vrstvy – společnosti, kultury, literatury.

Politické čistky – především do nekomunistů, lidem proti KSČ, proti náboženstvím, proti inteligenci, vysokým školám, antisemitičtí, ruralisté (nebyli v JZD), legionáři a piloti v Anglii (bojovali totiž za někoho jiného).

KSČ vydala Zákon o táborech nucené práce z 25. října 1948 – tímto zákonem mohl být kdokoliv bez jakéhokoliv řádného soudního procesu do lágru,

Založení Akční výbory – zaměření na inteligenci – zakázali činnost velkému množství vysokoškolských pedagogů, vyházeli řadu studentů – problémy ve školství.

Syndykát českých spisovatelů – i zde proběhla čistka – byly vypracovány seznamy autorů, popřípadě jednotlivé knihy zakázaných knih.

To vedlo ke krytí autorů jinými, první vlna emigrace 1948, samizdat (ilegální, z ruského sám si vydat), psaní do šuplíku.

Voskovec a Werich se vrátili ihned po válce, Voskovec, ale roku 1948 znovu emigroval (byl Žid). Werich zůstal v Česku, zde byl ale perzekuován.

I herci byli perzekuováni - Vlasta Chramostová, Pavel Landovský, Jan Tříska → to vedlo k bytovým divadlům – tajně nacvičili, sešli se diváci, hrálo se.

Pořádali se autorská čtení.

50. léta – vykonstruované procesy – Milada Horáková (prokurátorka – vykonstruovaný proces proti režimu → trest smrti). Všiml si toho svět – protože byla popravena i přesto že měla malé dítě...

Mučení při výsleších.

Obrovská cenzura časopisů (Archa, Vyšehrad, Český život, Akord), knih (často i přímo z tiskárny) – umění obecně. V roce 1952 byly pozastaveny Lidové noviny.

Karel Čapek se dostal na černou listinu (kvůli stati Proč nejsem komunistou), Kafka (rozpor světa a Já, nekolektivní, nesrozumitelné...), Jaroslav Foglar (protože byl skaut).

V první vlně emigroval Pavel Tigrid (do Francie, byl Žid, po roce 1989 byl ministrem kultury), Egon Hostovský (Žid).

Kritika z hlediska ideologie – buďto autora vyneslo nebo ho mohlo autora dostat do problémů.

Socialistický realismus – veškeré umění je podřízeno ideologii, černobílé vidění (dělník je kladný), šablonovité, schematismus.

Čistky ve vlastních řadách (na radu moskevských poradců) -

Lidé v pozadí: Ladislav Štoll (marxistický kritik, publicista, zarytý pracovník KSČ)

+ Jan Zahradníček

Katolický autor

Pohnutý osud, byl jako politický vězeň 13 let, pustili ho na pohřeb vlastní matky (+ rodiny) → on přijel, že zjistil, že manželka a jedno dítě přežilo → ale musel se ještě do vězení vrátit a vydržet tam 4 roky. Po návratu z vězení po 1 roku umírá (psychické týrání).

Znamení moci – kritika národa a růstu moci

+ Záviš Kalandra

Byl odsouzen k trestu smrti

André Bretton žádá otevřený dopis pro osvobození Kalandry, ale stejně byl v roce 1950 popraven.

+ Antonín Kratochvíl

Kniha **Žaluji –** několik dílů, uvádí řadu jmen, kteří doplatili na režim.

+ Václav Černý

Výrazná osobnost české kritiky, profesor, nekomunista (na což doplatil).

Odpůrce Štolla – prohlásil o něm, že je to netalentovaný ctižádostivec, je schopen nenávistí zlikvidovat skvělé umělce.

Odpůrce Kopeckého – používá jen prázdné fráze, myšlenkově nepůvodní.

- Ladislav Štoll

Marxistický kritik, publicista, zarytý pracovník KSČ

Kniha **Třicet let bojů za českou socialistickou poezii** – podal jasnou definici socialistického realismu. Poezie má pracovat ve prospěch budovatelského programu stalinské strany.

- Václav Kopecký

Rychleji mluvil než myslel. Nedostudovaný. Používal více hlasivek než myšlenek. Může za to, že z Fučíkovi **Reportáži psané na oprátce** se stal trhák.

Vydaná verze byla silně cenzurovaná.

Hlavní odpůrce díla Karla Čapka.

- Zdeněk Nejedlý

Velice vzdělaný, inteligentní, byl hudebním vědcem, historikem. To vše využil pro služby KSČ (byl pravověrný stalinista).

Po válce zastával ministra školství, prezident české akademie věd.

Zasloužil se o odvržení díla Janáčka, Dvořáka, Mácha. Nechal vydat kompletně celé Jiráskovo dílo. Často zneužíval citací z Jiráska, zasadil se o to, aby to byla povinná četba.

Veřejně schvaloval vykonstruované procesy s českou inteligencí.

+/- Vítězslav Nezval

Psal kvalitní díla i díla, poplatná režimu

- E. F. Burian

Po válce úplně otáčí, schvaloval procesy, urážela jejich účastníky.

- Jarmila Glazarová

Autor, viz 3. ročník

- Marie Pujmanová

Autor, viz 3. ročník

- Drda

Autor, viz 3. ročník

+ Konstantin Biebl

V roce 1951 spáchal sebevraždu (skokem z okna). Nechtěl ji spáchat, ale byl okolnostmi – politickou situací a smrtí jeho přátel ji viděl jako jediné východisko. (Zabíjí se navzdory). Ke konci života už mu

nikdo nevěřil, ani nechtěl, aby ho někdo přesvědčoval, ať to nedělá.

+ Jiří Frejka

Výrazná osoba českého divadla. Postupně ho vyloučili ze všech divadel a institucích, kde byl.

+ Oldřich Nový

+ Karel Taige

Psychicky neunesl pronásledování → dostal infarkt a umírá

60. léta

„Zlatá 60“. V 1956 umřel Stalin a později i Gottwald → došlo ke zmírnění, došlo k vyrovnávání kultu stalinovy osobnosti. V průběhu 60. let došlo k uvolňování, avšak zasáhl do toho srpen 1968.

Přehodnotil se seznam zakázaných autorů a děl. Někteří autoři už mohli vydávat – například Čapek mohl částečně vycházet, Deml, Durych.

Někteří uvěznění byli rehabilitováni, části byl prominut trest, některým byl úplně vymazán. Snaha reformovat komunismus - „s lidskou tváří“.

1967 – 4. sjezd KSČ – Milan Kundera, Václav Havel, Ludvík Vaculík (manifest 2000 slov – komunismus nebyl vybudován) – vystoupili proti nesvobodě,...

21. srpna 1968 sem vtrhají vojska varšavské smlouvy → skok zpátky do roku 1948 – normalizace – upevnění pozice komunistické stranu – metodami represe, cenzurou, postupná likvidace nových periodik.

Nový seznam zakázaných spisovatelů – v říjnu 1970 – Kundera, Kohout, Lustig, Škvorecký,... Po roce 1968 nastává také druhá vlna emigrace – někdy dokonce emigraci nabízeli (protože byli moc slavní na odsouzení a věznění) – týkalo se Havla, Medka... Celkem asi emigrovalo 150 tisíc Čechoslováků.

Normalizace:

- Oficiální - režimní autor – může vydávat → proud oficiální. Někteří autoři jsou ve všech proudech (nepíší o politicky ožehavých témat).
- Exilový – například Josef Škvorecký – založil Torontu nakladatelství, které nemohli vyjít v ČSR a to se vydávalo. A potom exiloví autoři. Pak se sem pašují zpět. Nakladatelství žili ze sponzorských darů.
- Samizdatový – domácí „tiskárny“– u nás začal Zahradníček ve vězení – opisy a zkreslení, ztráty. Dále pak psaní na psacích strojích (10 průklepů na jeden stroj). Později cyklostyl – stroj pro množení většího množství textu, materiál pro ně byl ale špatně dostupný.

Česká exilová nakladatelství:

- Nakladatelství 68 – Zdena Salivarová, Josef Škvorecký – v Torontu – v roce 1971 – velké množství vydaných titulů, kvalita tisku. Vydávali také memoáry (Václav Černý, Lída Bárová, Jaroslav Seifert, Martina Navrátilová).

  Vyšla tady kniha **Slovník českých spisovatelů** – cílem bylo zmapovat celou literaturu, včetně pronásledovaných a zakázaných autorů – protože si mysleli, že jsou nedílnou součástí české literatury.

  Tankový prapor – 6000 výtisků, zfilmována, napsal Škvorecký

  Vyšlo zde kolem 200 publikací, počty se pohybovali mezi 1000-2000

  Kundera, Hrabal, Tigrid

- Nakladatelství index – (index – seznam zakázané literatury) – vycházeli především díla politická a publicistická.

  Zdeněk Mlynář – **Mráz přichází z Kremlu,** Jan Pelc

  Průměrný náklad kolem 1000 výtisků

- Nakladatelství konfrontace – v roce 1973 v Curychu – zaměřené na literaturu faktu a především exilovou humoristickou tvorbu. Vydávalo i knihy polsky, maďarsky, německy.
- Poezie mimo domov (PmD) – mnichovské nakladatelství, hlavním artiklem byla poezie, založeno Danielem Strož v roce 1977. Karel Kryl, Ivan Diviš. Zde vycházely dramata Václava Havla, Vlasta Třešňák (písničkář, prozaik, básník, malíř), některé foglarovky.
- Arkýř – Mnichov, 1980, hlavně práce esejistické, nádherná úprava knih. Jiří Kolář
- Nakladatelství rozmluvy – Londýn 1982, první nakladatelství, které po roce 1989 začalo působit v Praze, Václav Havel, Jakub Deml, Václav Bělohradský.

Samizdatové edice:

- Petlice – Ludvík Vaculík, 1972 – Ivan Klíma, Eva Kantůrková, Ludvík Vaculík, vyšel zde jeden z cestopisů Zikmunda a Hanzelky.
- Expedice – polovina 70 let, založena manželi Havlovy (1. manželka), esejistická, politologická, filozofická díla.
- Kvart – zde poprvé vyšla Seifertova sbírka Deštník z Picadely, neměla dlouhého trvání, protože editor Jan Vladislav byl v roce 1985 odešel do exilu. Zemřel v roce 2009.
- Česká expedice – 1978 – měla různé řady (zaměřená na jiné věci) – poezie, studie, dokumenty a publicistika. Jan Zahradníček – zde vyšla kniha Znamení moci.
- Krameriova expedice - 1978 – kladla důraz na grafickou úpravu. Karel Šichtanz
- Český underground:
  - Edice popelnice – kolem 150 titulů. Egon Bondy (z doby, kdy byl zavřen ve Valdicích). Ivan Jirousovi Magorovi labutí písně.
  - Pražská imaginace – polovina 80. let, výhradním autorem byl Bohumil Hrabal

Časopisy:

- Nejstarší samizdatový časopis byl Vokno, mohl publikovat „kdokoliv“, undergroundová záležitost. Ivan Martin Jirous, Egon Bondy,
- Revolver revue – Saša Vondra byl jedním z redaktorů, Jáchym Topol. Po revoluci zlegalizován, redaktorství připadlo Jáchymu Topolovi.
- Exilové časopisy si na sebe nevydělají – mají málo zájemců → je jich pouze pár, nebyli úplně čistě literární časopisy, ty by si na sebe už vůbec nevydělali
  - Čtvrtletník – Svědectví – od roku 1956 – založil ho Pavel Tigrid – politika, literatura. Velice významný, příspěvky od exulantů i domácích perzekuovaných.
  - Listy – Řím, 1970 – Jiří Pelikán – vyšlo zde kompletní znění Charty 77, výbor na obranu nespravedlivě stíhaných, fejetony Ludvíka Vaculíka.
  - Rozmluvy – od roku 1972 v Londýně – filozofická revue, nejkonzervativnější, velký podíl katolických autorů. Jan Patočka

ETC Vladimíra Mišíka – často zhudebňovali texty Václava Hraběte, Kainara apod. Václav Hrabě byl pesimistický, beatnický, nevyhovovala mu společnost → byl zakázán.

Antidiskotéky Jana Černého - rozebíral písničky Beatles..., propagátor západního umění

Pavel Kohout - **Kde je zakopán pes**

Jan Zábrana - **Celý život**

Jaroslav Seifert – **všechny krásy světa**

Pavel Tigrid - **Kapesní průvodce inteligentní ženy po vlastním osudu** – rozhovor muže (zažil 68) s mladou dívkou, snaží se ji to vysvětlit

Skupina 42

Založena v roce 1942, autoři pokračovali i po válce, rozpadla se až v roce 1948 (pod tlakem komunismu, také vůdčí osobnost Ivana Blatného emigrovala).

Ivan Blatný (nakonec emigroval), Jiří Kolář (nakonec emigroval), Josef Kainar (v 50. letech se

přichyluje ke komunismu).

Civilistická – vychází z civilismu (oslava pokroku techniky, společnost, centrem je velkoměsto). Zajímá se o periferii (v té době tam bylo více dělníků).

Realita jako taková i ošklivé jevy. Neumann je více zaměřený na dělníky, továrny a stroji na kterých pracují. Poetisté (= hravost...) - když bude psát o velkoměstu tak barevně, rytmicky, hravě...

Skupina Ra

Mladí surrealističtí autoři. Surrealismus (metoda proudu vědomí, psychický automatismus, bez autocenzury, nelogická).

Této skupině se nelíbila metoda psychického automatismu – měli potřebu promýšlet svá díla.

Ludvík Kundera (stať mladší surrealisté),

Skupina Ohnice

Ohnice je kytka a zároveň sbírka Jiřího Ortena. Dovršovali aktivitu let předchozích (návaznost na zlatá 30. léta v české poezii).

Kamil Bednář

Socialistický realismus

Postupně skupiny zanikají, protože literatura musí být pro ideologická. Objevuje se schematičnost – zjednodušenost, šablonovité, fráze, klišé, prostá pointa, černobílost.

Dochází k frézismu – komunisté propagovali své dělníky, vyzvedávali jejich vlastnosti, až došlo k tomu, že začali (víceméně z donucení režimu) psát básně → úděsná kvalita. Prostoduchá, bez pořádné pointy, oslava dělnictva, agitace, přihlouplá víra v lepší zítřky.

Generace Května

„Květňáci“

Od roku 1956 – 1959 vycházel časopis Květen.

Miroslav Holub – lékař, imunolog, chtěl zakládat poezii na evidentních faktech.

Poezie všedního dne (tu psal i Jacque Prévert) – pozornost se obrací ke každodennosti, na té se snaží hledat něco nevšedního. Snaha zakládat na faktech, založena na racionálním pozorování. Ale měla by být srozumitelná. Nesnaží se být poplatnou době. Sklouzávání k popisnosti.

Miroslav Holub, Jiří Šotola – nadějný básník, akorát se na to vybodl a pak už jen psal prózu. Karel Šichtanz,

Host do domu

Skupina kolem časopisu Host domu, největší kvality dosáhl za redaktorství Jana Skácela. Časopis se vždy četl odzadu – vzadu byla malá recenze (sloupky), protože byli velice oblíbené.

Ludvík Kundera, Oldřich Mikulášek.

+ Jiří Kolář – člen skupiny 42

1914 – 2002

Jeho otec byl pekař, začal pracovat v 7 letech – vystřídal řadu brigád, vyučený truhlář. Psal detektivky a indiánky. Byl redaktorem, dělníkem v kanalizaci, výpomocná síla,... Psal básně, pak ale se na na práci vybodl a začal psát, výtvarničit...

Jeho umělecká dráha byla poznamenána léty nesvobody a po roce 1948 byl donucen emigroval. Žil ve Francii (vydávat nemohl, trochu vytvarničil) – živil se překladem anglosaské poezie → ovlivnil řadu umělců. Po roce 1989 se pohyboval mezi Českou republikou a Francií. Od roku 1999 byl upoután na lůžko → zaznamenával na papír.

Óda – oslavná lyrická skladba, původ v antice (Pindaros).

Sbírka **Ódy a variace** – napsána v letech 1942 – 1944, vydána v roce 1946. Různé úhly pohledu na věci, používá depoezitovaný jazyk. Báseň **Ráno** – přijímá drsnou realitu ošklivého velkoměsta – je to výsledek činnost člověka, nehledá v něm smysl proč by je měl milovat. Dochází k prozaizaci (verš je uvolněn).

Od Seiferta se liší tím, že v době národního útlaku vybírá témata, ve kterých opěvuje Prahu (světlem oděná, kamenný most...) - píše o ní hezky.

Některé věci nelze v jednom okamžiku – mění se v čase, nezachytitelná – proto variace.

Sbírka **Dny v roce –** psány formou deníkových záznamů, jsou datovány, stihla v roce 1948 vyjít.

Sbírka **Roky v dnech –** obměna sbírky Dnů v roce, nestihla vyjít před 1948. Abeceda osudu – návod, univerzálně platné – hluboká pravda skrytá za „náhodnost výběru písmenka“. Snaha ukázat co je důležité/nedůležité, opravdové od nepravého… Popis pracovního postupu (podobně jako to dělal Prévert), vůbec se to nerýmuje (prozaizace verše). Sbírka byla reakcí na nástup stalinismu u nás. Jednoduchý (zbaven básnických jazykových prostředků, strohý, jasný) jazyk. Forma apelu.

Sbírka **Prometheova játra** – odkaz do antického mýtu o Prométheovi → (za to ho přikovali na Kavkaz – orel kloval jeho játra). Symbol – utrpení, trestu (a viny), naděje. Vznikla v roce 1950 – to co vytiskli bylo zničeno. Za tento rukopis se dostal do vězení. Opět vyšlo až v roce 1990. Použil metodu proláže (záznamy rozhovorů, deníkové záznamy, koláže, citáty, fragmenty dopisů, aforismy, citace z bible).

Proláž – kombinace různých druhů textů, prokládání jednoho textu jiným (obdobně ve výtvarnictví).

+ Miroslav Holub – generace května

1923 – 1998

Patří jak do generace Května tak se u něj objevují prvky ze Skupiny 42.

Povoláním byl lékař, vědec, imunolog – to se projevuje v jeho stylu – pracuje s fakty, nesubjektivní – k faktům se dobral pozorováním, pokusem, nepoužívá poetický slovník. Věcná lyričnost

Sbírka **Denní služba** – 1958 - V mikroskopu, Patologie,... Napsaná v duchu poezie všedního dne

Sbírka **Slabikář** – 1961 - Vyučování, Óda na radost, Kosti... Napsaná v duchu poezie všedního dne. Kritizuje strnulost, odtrženost od života, frázovitost, nemorálnost, nelidskost. Výrazová úspornost.

Sbírka **Jdi a otevři dveře** - houževnatost, vytrvalost, otevřenost, zkoušet to, jít dál.

Vědecká fakta, věcnost, přesto je to lyrické, plné metafor, odborné termíny. Čerpá náměty z biologie (lékařství) a lékařské etiky (převádí ji do obyčejné – člověk by přes pokrok měl zachovat své lidské vlastnosti (soucit).

+ Václav Hrabě

1940 – 1965 (udusil se plynem).

Pochází z mladé básnické generace 60. let – ta se chce distancovat od tvorby let 50 – socialistického realismu, frézismu... Požadují tvůrčí svobodu (uměleckou svobodu) a individualitu. Je revoltující.

Inklinoval k beatníkům, vycházela z podobných životních pocitů, úzce souvisela s jazzovou a bluesovou hudbou.

Velice rychle byl zakázán (kvůli vnitřní rozervanosti, negativismu vůči společnosti, pesimismus, apolitičnost) → vycházel v exilu a v samizdatu.

Nefalšovaně autentické – opravdový, skutečný, nesnaží se dělat skutečnost lepší/horší.

Stoptime – z roku 1969, byla rozšířena o další jeho básně a vydána jako **Blues v modré a bílé.**

Blues pro bláznivou holku

Některé texty byly zhudebněny Vladimírem Mišíkem a jeho skupinou ETC (například Variace na renesanční téma).

+/- Josef Kainar

Narodil se v Přerově. Pocházel z rodiny železničáře (odtud pocházejí časté motivy vlaků, nádraží, semaforů...). Studoval na Filozofické fakultě UK, započal 1938, nikdy nedokončil. Během války pracoval na pile, na nádraží, jako kytarista a houslista.

Od roku 1945 pobýval v Brně, kde pracoval jako redaktor deníku Rovnost, od roku 1947 byl žurnalistou na volné noze a spisovatelem z povolání.

Po roce 1956 pobýval na různých místech v Čechách, zejména na Ždáni u Slapské přehrady, kde se věnoval své vášni – rybaření (také se odráží v jeho tvorbě).

Na počátku normalizace přijal funkci předsedy přípravného výboru SČS (ten byl velice komunisticky orientovaný, to se mu nelíbilo, ale bál se odmítnout – nemohl by publikovat), ale nevykonával ji dlouho, protože následující rok zemřel.

Částečně spadá do skupiny 42.

Příběhy a menší – 1940

Nové mýty – 1946 – písnička/báseň **Stříhali dohola malého chlapečka** – nerýmuje se to (→ volný verš) → prozaizace verše, melodické (!?), neidylické, srozumitelný jazyk (nepoetický jazyk – nehodí se k depresivnímu a neveselému obsahu).

Stříhané vlasy – symbol, že něco odchází – dětství, svoboda.

Už není chlapcem, ale stává se mužem, ve chvíli kdy se stává mužem, tak přichází nějaká zodpovědnost, ztráta iluzí (je o ně připraven), potupně, nemůže se tomu bránit.

Železná židle (se otáčela) – symbol nesvobody, studená, neosobní, otáčení = bylo, je a bude. Nemá jinou volbu = jeho úděl, ze kterého není úniku.

Učeň (ten holič) – neměl na vybranou, v podstatě na tom nebyl o mnoho lépe než chlapeček.

Motiv stříhání vlasů – souvisí s prvním stříháním vlasů; stříhání dohola – potupa, nedůstojné.

Osudy – 1947 – věcnost, syrovost existenciální pocity městského člověka, milostná deziluze, melancholie, sklony k ironii a sarkasmu

Veliká láska – 1950, psáno na politickou objednávku, **Český sen** – 1953, psáno na politickou objednávku. Jsou poplatné době a nemají příliš velkou uměleckou hodnotu.

Člověka hořce mám rád - 1959 – návrat k poetice doby předúnorové

Lazar a píseň – 1960 – Kainarův Lazar je chytrý, ale citově prázdný, cynický, až démonicky působící člověk, proti němu stojí píseň – prostá lidská touha, lidský hlas.

Moje blues – 1966 – verše různé délky a rytmu, vracející se motivy, lakonická, expresívní vyjádření, odpor vůči konvenci, uniformitě myšlení a chování. Hodí se ke zhudebnění.

Miss Otis lituje – 1969 – obsáhlý výbor písňových textů (blues, šansony, ohlasy folklórní a renesanční, nejvíce textů na jazzové melodie). Báseň Miss Otis je slavná (ale osamělá) ale nedorazí na oběd, protože spáchala sebevraždu svítiplynem – je to vyprávěno z pozice sluhy Miss Otis, ten je ji měl rád, byl ji oddaný, bude mu po ní smutno. Odpouští ji (za tu sebevraždu), chce ji před veřejností bránit... Podivně tiché prostory s podivným průvanem a lampou v předsíni dotváří atmosféru.

Tvorba pro děti – veršovaná hra **Zlatovláska** (1952), soubory **Říkadla** (1948, 1961), **Nevídáno – neslýcháno** (1964).

Drama – **Ubu se vrací aneb Dršťky nebudou** (1949), **Nebožtík Nasredin** (1959)

+ Oldřich Mikulášek

Začal psát sbírky ve 30. letech. Sbírka **Pulzy** – Je ovlivněna poetikou Skupiny 42 (→ civilismus, městské motivy). Sám název vyjadřuje srdce, život, tep, pohyb, dynamické, dramatické. Motivy krve. Důležitá je životní opravdovost

Sbírka **Divoké Kačeny** (1955) - báseň **Tráva** – začíná se mírně blížit Skácelovi, navrací se k přírodě, motiv krajiny, prosté obrazy.

Sbírka **Ortely a milosti** (1958) - báseň **Výčitky** – ortel = rozsudek/odsudek/konec. Ortel byl vyřčen, ale může nám být udělena milost, kontrast v názvu má vyjádřit, že žijeme v dramatickém světě (život podle něj má být dramatický), název sbírky je promyšlen. Morava, víno, ženy, lidová píseň, mýty.

Čehokoliv dosáhl člověk bez úsilí je bezcenné.

Sbírka **Svlékání hadů** (1963) **–** díky této sbírce se řadí mezi nejvýznamnějšího básníky let 60. Perfektní obsah i forma (používá různé útvary – krátké básničky nazývá obrázky), různý rozsah.

Sbírka **Šokovaná růže** (1969) **–** reakce na rok 1968, někdo nám šlape po našem státě a my jsme nabádáni, abychom zachovávali klid. Odraz nálady doby.

Skladba **Agogh** – (Agogh (Agag?!) je jméno starozákonního panovníka, jako obvykle je důkladně vybráno, vybral protože daný panovník byl melancholický...), z roku 1979, nemohla vyjít rovnou. Lítosti krále a smutku – jeho říše zmrtvěla a propadá zkáze → důvod k zakázání. Motivy marnosti, zloby...

Sbírka **Čejčí pláč** – došlo k přesunu k civilismu, zesmutněla, vnáší nostalgický a melancholický ráz

Atrbibuty tvorby:

- Život je stálý boj – ten není tragický, ale vnímá jej jako smysl života.
- Dosáhne-li něčeho člověk lehce, nemá to cenu.
- Motiv růstu a trvání
- Tráva – symbol lidských osudů, národních osudů, věčnosti, nezdolnosti, přírody (→ zdrojem lidské existence).

  Báseň má jistý apel, zároveň je to oslava trávy (hymnus – hymnický zpěv) – vyjádřena prostým stylem

  Dramatičnosti dosahuje osloveními, dialogem,
- Používá opakování motivů (ztichlé ulice), proměna (tak jak nemá vypadat, jak má vypadat). Nedokončená výpověď (apopioteze) – dává prostor pro zamyšlení. Zámlka. Řečnická otázka.;
- Použití přesahů – věta, myšlenka je rozdělena na dva řádky – tím nás autor nutí k zamyšlení nad danou myšlenkou a přemýšlením nad tím, proč je tam autor dal.
- Chápe poezii jako obranu života proti všemu, co ohrožuje člověka, co mu brání, aby byl skutečně lidský.

Epizeuxis – opakování slova na stejném řádku

Anafora – opakování stejných slov na začátku veršů.

Epifora – opakování stejných slov na konci řádků

Epanastrofa – opakování slov uprostřed veršů

Gradace – stupňování

Apostrofa – oslovení neživých věcí

Inverze – změněný slovosled

Interpunkční znaménka – zámlky, pomlčky, tři tečky – použití pro dramatičnost

+ Jan Skácel

Narodil se roku 1922 Znorovy (Vnorovy) – poblíž Strážnice, pobýval na břeclavsku. Typově byl pozorovatel (mluvil málo...). Ulice, verše na Svoboďáku, jeho verše byly zhudebněny, verše na přehradě Nové mlýny.

Po maturitě v roce 1941 nemohl rovnou nastoupit na vysokou školu, byl totálně nasazen v Rakousku. Po válce vystudoval češtinu, ruštinu a dějiny umění.

Pracoval v brněnské Rovnosti, téměř 10 let byl redaktorem československého rozhlasu v Brně. Od roku 1963 byl redaktorem časopisu Host do domu – v roce 1969 byl odvolán. V roce 1970 ho postihl zákaz publikování – ten trval až do roku 1981. Během této doby stal ikonou, neztratil během té doby čtenářskou základnu.

Stal se přítelem Seiferta – měli oba zakázano publikovat → Skácel byl požádán aby pronesl řeč nad hrobem Seiferta.

Skácelovy články (malé recenze) v časopise Host do domu – byly vydány souborně **Jedenáctý bílý kůň –** v roce 1964. Další podobný soubor vyšel v roce 1993 (posmrtně) **– Třináctý černý kůň.**

Holan: „Co je bez chvění, není pevné.“ - strach o něco/někoho, bez chvění nejsou jistoty, naše názory nejsou neochvějné. „Ale co já…“ Člověk si není jist sám sebou, proč tady je, růst člověka. Existencionální otázka.

„Bývá nám ticho jako dětem zima“ **–** motiv velkého nesnesitelného ticha, vymlouváme se na jindy a budeme se vymlouvat – nechceme se bavit, ticho o lidských věcech je špatné.

„Moje vina, tvoje vina“ – hádka, (→ dramatická hudba, bouřící, agresivní) – člověk po člověku háze kamenem – kameny kameny neházejí. Lidé si nejsou schopni ty viny připustit, odpustit.

Sbírka **Kolik příležitostí má růže,** Sbírka **Co zbylo z anděla,** Sbírka **Hodina mezi psem a vlkem**

Sbírka **Smuténka –** 1965 – název je neologismus (Skácel si ho vymyslel) – může znamenat nádoba na smutek, smutek nebu úplně hrozný, velký, jen takový splín/tíha...

Sbírka **Metličky –** 1968 - „Trubači prázdnot silně vytrubují“ - zmar, nic, smutek, nostalgie, bolest, křehkosti a bezbranosti člověka.

Motiv chvíle – značí něco pomíjivého, neopakovatelné, jedinečná, má obrovský význam – skrývají se za ní veliké věci. Zároveň to může být něco, co nás lidi přesahuje – nemáme na to, abychom to tajemství odkryli.

Kontrast pravdy a ticha – mnohdy je lepší to ticho a meditovat sám o sobě – než se dobírat nějakých velkých pravd.

„Někdo za nás dýchá“ - sice to není potřeba, ale je to pro nás hezké (láska).

70. léta: Sbírka **Oříšky pro černého papouška –** mistrná práce s jazykem, jemný humor, hluboké společenské motivy, podobenství.

80. léta: **Dávné proso**, **Kdo pije potmě víno –** původní motivy zůstávají, přibývají motivy stáří, smrti apod.

Společné prvky:

- Kritický vůči snaze omlouvat a zlehčovat chyby.
- Metaforické vyjadřování
- Motiv krajiny (důležitý) - nejčastěji Moravské krajiny .. vesnické prostředí. Motivy chvíle a ticha.
- Úcta k dědictví .. k tomu, co nám tu zanechali předci - 2 důležitá slova: POKORA před TAJEMSTVÍM. Úcta, pokora, mravnost
- Hutnost, zkratkovitost
- Jedinečná práce s jazykem
- Žádá hluboký prožitek, opravdovost

Další jména

Ivan Blatný

Skupina 42

Náročné texty

Sbírka **Paní jitřenka**

Hledání přítomného času

Bohumila Grégrová + Josef Hiršal

Experimentální poezie, vizuální. Sbírka **JOB-BOJ**

Karel Šichtanz

Rozhlasový hlasatel, šéfredaktor vydavatelství Mladá fronta. Patřil ke květňákům, ale odklonil se od nich.

Nesouhlasil s okupací → publikoval v samizdatu a exilu.

Sbírka **Adam a Eva**, **Český orloj –** 12 básní roku, jde o fiktivní rozhovor otce a syna. Odkaz na folklor, motivy národa, motivy přírody, motivy dějinné zkušenosti.

Píše pro děti – Královské pohádky

Jiří Šotola

Začínal jako básník, pak se rozhodl, že bude psát prózu a drama - **Tovaryšstvo ježíšovo**, **Kuře na rožni.** Květňák

Sbírka – **Venuše z Mélu**, **Podzimníček** – motivy lásky a pomíjivosti lidské existence.

Milan Kundera

Prozaik, psal i poezii – například sbírka **Monology** – milostná poezie.

Ivan Diviš

Byl donucen emigrovat po roce 1968, protože se mu tady nedařilo. Žil v exilu, pracoval ve Svobodné Evropě. Převážnou část času po roce 1989 strávil v Praze. Poezie po 68 roku.

Náročný básník.

Sbírka **Uzlové písmo**

Sbírka **Chrlení krve –** dekadentní, patrná inspirace Holanem – protiklady, útočnost, kontroverzní.

Ivan Wernisch

Stále ještě píše, dal si za úkol, že shrne všechny básníky, kteří kdy psali (veřejně publikovali).

Sbírka **Zimohrádek –** jedna z nejlepších sbírek

Prasinec, Pojízdní hřbitov

Překladatel světové poezie. Dělal kratičké pořady pro rozhlas – udělal jich několik stovek, často své verše připisoval světovým autorům. Poezie po 68 roku.

Spisy – 90. léta **Dopisy latinářů, Sežrané spisy**

Jiří Žáček

Mohl vycházet oficiálně, normalizační poezie, přesto nepoplatná režimu. Nastupuje až v 70. letech.

Humorná poezie, aforistická, pro děti (slabikáře, básničky...),...

Ráno moudřejší večera, Hurá zpátky do Evropy (1994), Aprílová škola

Čeští písničkáři

Písničkářský fenomén se sem přelil ze západu, u nás má většina písničkářů politický podtext – snaha upozornit, že tady není něco v pořádku.

Obecně u písniřkářů nejde o hudbu, ani o zpěv (není brilantní zpěvák) – nesmí odrazovat od textu. Text je důležitý.

Karel Kryl

Narozen 1944, jeho rodina byla roku 1948 zlikvidovaná (komunisty). Byl donucen emigrovat, po roce 1989 se vrátil, neustával v kritkách i v tomto období. V roce 1994 umírá na infarkt.

Hluboké texty, pamfletické, generační mluvčí 60. let.

Písnička **Bratříčku zavírej vrátka** – reakce na vpád „bratrských“ vojsk v srpnu 1968. Pocity zoufalství, strachu, předzvěst špatných časů.

Anděl, Děkuji, Morituri de salutant, Pasážová revolta.

Soubor raných textů **Kníška Karla Kryla**

Bohatá symbolika, metaforika, alegorie, dbá na formální rým a formu. Cítí se znechucen, ale nechce rezignovat, nechce se s tím smířit → apeluje na společenskou morálku.

Jaroslav Hutka

Sbírka **Texty** – z let 1967 – 1977. Vyšel v samizdatu. Náměšť; Havlíčku, Havle. Báseň Náměšt oslavuje člověčí radost, lásku, víru, svobodu... Používá gradace normální věci (stůl, vzduch) a popírají ji větší věcí. Má jednoduchou melodii, opakuje se → dobře se pamatuje.

Často používá motivy lidové slovenosti. František Bartoš, František Sušil – velcí sběratelé lidové slovenosti. Do těchto děl šahá Hutka pro inspiraci.

Písně **Náměšť, Havlíčku, Havle.**

Volné hudební uskupení **Šafrán –** patřil tam Hutka, Třešňák, Jan Burian a Jiří Dědeček.

LP – **Stůj břízo zelená** – úpravy lidových písní, **Vandrovali hudci** – obě LP vyšla předtím než odešel do emigrace.

Vlastimil (Vlasta) Třešňák

Písničkář, malíř, spisovatel, chartista, emigrant, vztah k uskupení Šafrán. Jezdil po stavbách. Patřil do českého undegroundu.

Sbírka písňových textů **Texty** (1978) – samizdat. Má složitější hudbu i písňové texty

Sbírka povídek **U jídla se nemluví**

Román **Klíč je pod rohožkou** (1995) – román o proměnách naší země v listopadových dnech 1989 + období po.

Jaromír Nohavica

Narozen 1953

(Aférka s Hutkou – Udavač z Těšína – prý spolupracoval s StB).

Začínal svou kariéru kritikou tehdejšího režimu → politické náměty. Ale i přesto skládá i písničky o lásce, válce...

!!! Nikdy před ní nezmiňovat dětské a jednodušší písničky!!!

Překladatel a interpret Vysockého a Okudžavi.

Dokud se zpívá ještě se neumřelo, Když mě brali za vojáka, Divoké koně – písně skoro až zlidověli.

Jiří Dědeček

Propagátor francouzského šansonu.

Pavel Dobeš

Striktní ostravský slang, dlouhé písničky, melodie jsou náročné → hůře přístupné.

Petr Skoumal + Jan Vodňanský

I dětské texty

Karel Plíhal

Z převážné části nemají politický podtext.

Český underground

Český underground má kořeny ve 40. letech, největší důraz na koncerty – protože zde žije.

40. léta – Egon Bondy, Bohumil Hrabal, grafik Vladimír Boudník – podzemníci – dali základy undergroundu u nás.

Byli pronásledováni.

Propojení s beat generation v Americe. Touha po svobodě, proti konzumní společnosti, cenzuře,… Přerůstá až v osobní filozofii.

V 60. letech se to přeneslo z literatury do hudební roviny – koncerty. Například skupina Plastic people of universe.

Spousta lidí, kteří sváděli svůj neum na společnost/komusismus.

Plastic people of universe

Vykonstruovaný proces s plastiky byl poslední kapkou pro Chartu 77.

Výsměch, sarkasmus, vulgarismy.

Vůdčí osobnost Milan Hlavsa. Umělecký vedoucí – básník Ivan Martin Jirous (= Magor)

Ivan Martin Jirous

Chartista, samizdat Vokno, věřící.

Byl 8 let ve vězení – měl malé dcerky – těm psal pohádky → **Magor dětem**

Sbírka **Magorovi labutí písně** – také psané ve vězení, propašované ven, sarkastické, ostré výpady proti režimu, vulgarita, černý humor. Imaginární rozhovor s bohem. Vzpomínky na přátele, rodinu, vzpomínky z vězení.

Magorova summa – souhrn jeho tvorby do roku 1998, píše ale dál.

Egon Bondy

1930 – 2007

Pseudonym Zbyněk Fišer – jeho syn se stejným jménem studoval na Jarošce, píše poezii. Egon Bondy – židovské jméno – záměrně vybráno jako protest proti antisemitismu. Na protest rozdělení ČSR se přestěhoval na Slovensko.

Básník, politolog, filozof, překladatel, disident – odpůrce komunistických praktik a režimu. Zemřel poté, co kouřil v posteli.

Propagovali totální realismus (realismus – zobrazování skutečnosti, to co by se mohlo stát, to co je reálné) – až k absurditě. Výsměch oficiální literatuře. Ironie, sarkasmus, výsměch klišé a frázím, výsměch budovatelské práci, černý humor, vulgarismy, humorné.

Sbírka **Totální realismus**, **Trapná poezie**

Filozofické dílo **Poznámky k dějinám filozofie –** 12 dílů, srozumitelné i pro laiky.

Kultovní politická alegorie **Invalidní sourozenci** – prvky sci-fi, předvídá možný vývoj společnosti, satirické dílo, troch hippies kultury, psychologicky prokreslené postavy.

Jáchym Topol

Otec Josef Topol – dramatik, měl zakázáno tvořit. Bratr Filip Topel – frontman kapely Psí vojáci. Dědeček (Karel Šulc) byl spisovatel.

Redigoval Revolver Revue. Byl jedním z propagátorů časopisu Respekt.

Sbírka **Miluji tě k zbláznění**

Román **Sestra** – detektivka, hravé, ironické, pohádkové – postmodernismus

Román **Koktat dehet**

Jiří Hásek Krchovský

Sbírky **Bestiální něha, Leda s labutí** – vlastní existence, sex, dekadence, vnitřní pocity...

Poezie v 80. a 90. let

Zdeněk Rotrekl

Brňák, chodil na Jarošku, katolík, samizdatový a exilový autor.

Básník, autor rozhlasových her, literární teoretik. Napsal dílo o autorech, kteří byli za totalitě zakázany.

Za své názory byl odsouzen k trestu smrti, později byl změněn na doživotí, později rehabilitován.

Sbírka **Útěk do Egypta**,

Jiřina Salaqardová

Básnířka, redaktorka, dramaturgině.

Sbírka **Snídaně na Titaniku** – z roku 1987 – je vidět pád totality, název zpodobňuje potápějícíse ocelový kolos.

Sylva Fischerová + Viola Fischerová

Sylva – 1963, Viola - 1935

Nevlastní sestry, rozdílný literární styl, publikují v řadě současných periodik – motivy emancipovaných dívek, svár ženského a mužského světa.

Sylva - Sbírka **Chvění závodních koní –** konflikt touhy po svobodné životě, a touhou milovat (být milována)

Viola po roce 1948 emigrovala, pracovala pro Svobodnou Evropu, překladatelka, publicistická tvorba. Sbírka **Nyní**.

Vít Slíva

Současný básník, učí na Bigi.

Bogdan Trojak

Sbírka **Kuním štětcem.** Prozaik – **Brněnské metro** – zmiňuje zde brněnské umělce. Rozhlasové hry,

Marian Palla

Absolvent brněnské konzervatoře

Milan Ohnisko

Radek Malý

Básník, autor slabikářů a jiné tvorby pro děti

Petr Hruška

Vysokoškolský pedagog, básník.

Petr Borkovec

Publikuje v literárních čaopisech

Jaromír Typlt

Pavel Řezníček

Představitel českého surrealismu, absolvent Jarošky.

Charta 77

Napsána o vánočních svátcích 1976. Odpor vůči režimu – občanům je bráněno ve studiu, práci v jejich oboru, jsou pronásledováni – práva existují pouze na papíře. Popírání svobody vyznání, svobodné diskuze, práva na volný pohyb. Požadovali dodržování listiny práv a svobod, zákonů.

Definice Charty 77 z ní samé – je otevřené společenství lidí, které usiluje, aby v Československu byla svoboda. Usilovala o dialog s komunistickou stranou (část signatářů byla dříve v KSČ) → měla 3 mluvčí (Havel, Patočka, Hájek).

Autorem textu byl Havel, založena na občanských právech, které vešly v platnost po podpisu mezinárodní smlouvy v Helsinkách v roce 1975.

Tři důležitá jména: Havel, Jan Patočka, Jiří Hájek.

6. ledna 1977 – tři krále – doprava občanské petice do Parlamentu – Vaculík, Havel.

7. ledna 1977 – se objevila v západních médiích.

8. ledna 1977 – prezident dostal text charty,

Pronásledování signatářů, první vlna cca 240 - signatář Jan Patočka byl ve vězení umučen. Jiří Hájek.

O chartě ví jen pár stovek lidí, ale kampaň proti chartě zahájil Husák. 12. ledna Rudé právo se pustilo do Charty, paradoxně ji nikdo neznal, ale všude se kritizovala, konaly se protesty.

Objevila se druhá vlna signatářů.

KSČ pořádá sjezd umělců, po skončení umělci podepisovali archy anticharty, po umělcích podepisovali i obyčejní lidi. Chartisté – Ivan Medek, Ludvík Vaculík, Vlasta Chramostová, Petruška Šustrová, Petr Uhl.

Havel se dostal poprvé do vězení, na svobodě, ale pod dozorem zůstal jen mluvčí Jiří Hájek.

Paralelní polis – společnost – vlastní nakladatelství, univerzity (5), zahraniční politiku, divadla, koncerty.

Hnutí rostlo – začali vydávat časopis informace o chartě. V roce 1978 se velká část signatářů zúčastnila plesu železničářů – před vchodem však na ně čekalo komando StB, to je zbilo – zavřeni byli tři lidi → vznik výbor na osvobození tří – dosáhli úspěchu. Pokračoval pak v obraně neprávem souzených li

dí.

Tyto akce se nelíbili StB – provedli zátah, při kterém zatkli řadu lidí – včetně Havla.

Zahraniční komunistické strany kritizovali KSČ – ztratili podporu „ve vlastních řadách“.

Česká próza po roce 1945

Ukázky velké části autorů jsou v čítance – číst!

Platí politický kontext stejný jako u poezie po roce 1945. Kvůli válce a následném komunismu jsme přišli o řadu literátů – část emigrovala (1948 – velká část židů) i nucená (Egon Hostovský, Pavel Tigrid), oběti v koncentračních táborech (například Josef Čapek umírá v koncentračním táboře na nemoc, Karel Poláček, Vladislav Vančura – 1942, zatčen a popraven,).

Přežili koncentrák: Arnošt Lustig, Oldřich Nový, E. F. Burian, Ferdinand Peroutka

V 50. letech – oběti vykonstruovaných procesů.

Téma – reakce na válku

Jan Drda

Má cejch spoluprací na vykonstruovaných procesech.

Povídkový soubor 11 povídek **Němá barikáda** – některé povídky zfilmovány – **Vyšší princip**. Povídka **Pancéřová pěst** – o chlapci, který se nebál použít pancéřovou pěst proti německému tanku. **Včelař** – o pánovi v důchodě, kterému na zahradu spadnou parašutisti → řeší dilema jestli je schovat nebo ne.

Julius Fučík

Komunista, novinář, kritik, překladatel, byl zatčen gestapem → vězněn → psal na motáky – pašovali to ven.

Hned po válce vychází **Reportáž psaná na oprátce**.

Komunistům se hodil literární vzor, mučedník, naprostý ideologický vzor. Ale v těch motáků psal spoustu věcí, často i nelibých komunistům – přiznával, že pomalu udával lidi i komunisty (snažil se sice nejdřív udával již mrtvé, zatčené...)

Text byl zcenzurován, dobarven a vydán. Manželka Gusta Fučíková, se podílela na vydávání, využívala slávy.

Jiří Marek

Novinář, vysokoškolský pedagog.

Zemřel v roce 1994

Novela **Muži jdou ve tmě** – silně baladicky laděná, příběh o skupině parašutistů

Neválečná tematika **Panoptikum města pražského**

Adolf Branald

1910 - 2008

Napsal velkou řadu děl, spousta zfilmována.

Severní nádraží, Lazaretní vlak – v době okupace pracoval na nádraží, obyčejní hrdinové, kteří jsou konfrontováni s nějakou okupační situací.

Dědeček automobil – zfilmováno, pro mládež,

Jiří Weil

Prozaik, překladatel, židovského původu. Celou druhou světovou válku se ukrýval. Na počátku patřil do skupiny Devětsil, pak se od ní odtrhl a přešel k jiné. Byl u vzniku KSČ.

1937 – Román **Moskva – Hranice** – pravdivý obraz Moskvy → byl vyloučen z KSČ.

Život s hvězdou – (za okupace museli nosit Židé davidovu hvězdu) – existencinální román, degradace a perzekuce Židů – často přesahovala dobu okupace (například lékaři byli vyloučeni z

lékařské komory), nesměli do obchodů (odkdy do kdy), nesměli chodit do restaurací, do kina, do parku, v tramvaji – vzadu. Nesměli opustit místo pobytu (přesuny povolovalo gestapo), nesměli studovat. Izolace, vykořeněnost.

Ladislav Fuks

1923 – 1994 Praha

V roce 1942 maturoval, poté byl totálně nasazen, pracoval na statku nedaleko Hodonína, poté filozofie, pedagogika, dějiny umění. Pracoval v národní galerii.... Poté se rozhodl, že bude plně spisovatelem.

Trauma – komplikovaný vztah s otcem, protože Ladislav byl homosexuál, což jeho otec těžce nesl. Velice citlivý, jemný, kultivovaný. Stejný je jeho humor.

Román **Pan Theodor Mundstock** – knižní prvotina z roku 1963 – děj se odehrává v Praze na sklonku roku 1941 – hlavním hrdinou je Theodor, což je stárnoucí Žid. Žije v ohromném strachu z povolání do transportu – uzavírá se do sebe, vyvíjí se u něj schizofrenie –> má společníky Mon (jeho druhé já, jeho stín) a Slípku (zvíře) a s tou si povídá.

Říká si, že když chce přežít koncentrák, musí trénovat. Válka je něco absurdního – pan Theodor na to vytahuje něco logicky promyšleno → působí ještě více absurdní. Při povolání do transportu na seřadišti vidí osamoceného chlapce – vrhá se do vozovky – srazí ho auto, když se zastaví uprostřed silnice.

Theodor by se dal chápat jako symbol lidského osudu vůbec.

Román **Spalovač mrtvol** – zfilmováno - režisér Juraj Herz, hlavní role Rudolf Hrušínský starší, Vlasta Chramostová.

Hlavní postavou je Kopfrkingl – na začátku je obyčejným zaměstnancem krematoria, má svou práci rád, je důsledný. Najednou mu přítel vnukne nápad, že je árijec, ale při své povaze zjišťuje, že na jeho povaze jsou skvrnou židovská manželka i děti.

Je velice indiferentní → chladnokrevně svoji rodinu zlikviduje, manželku oběsil, Končí to jeho odvozem do blázince.

Poetický a básnický jazyk. Zachycuje vnitřní přerod hrdiny. Brutalita, násilí – způsobené nacistickým fanatismem.

Jan Otčenášek

Výborný vypravěč.

Občan Brych – za totality povinná četba, hlavní hrdina je intelektuál, je mu nabídnuto, aby vstoupil do strany → on si dovolil váhat, neví, musí si to zdůvodňovat → nakonec vstupuje.

Kulhavý Orfeus – pojednává o mladých lidech, kteří byli totálně nasazeni – rozhodnou se, že vytvoří odbojovou organizaci – kulhavý je tedy proto, že jsou příliš mladí na promyšlení → doplatí na to.

Romeo, Julie a tma – baladická (milostná) novela. Romeo – 18letý Pavel, Julie – židovka Ester.

Karel Ptáčník

Autor jedné knihy.

Ročník 21 – vypovídá o skupině mladých, kteří byli totálně nasazeni

Norbert Frýd

Román **Krabice živých,** vychází z z Norbertových vlastních zkušeností, byl v koncentráku, Krabice = koncentrák nebo krabice živých = kartotéka živých (umřením je z kartotéky vyřazen a pak už neexistuje). Hrdina je písař a má na starost tuto krabici živých → řeší dilema jestli ty lidi z kartotéky vytáhnout, aby se ti lidé nemohli dostat na seznamy mrtvých. Nakonec to i přes nebezpečí udělá.

Bere vězně jako lidi, líčí jejich psychiku, jejich motivaci (psychologický román).

Arnošt Lustig

Narodil se v Praze u maloobchodníka, Žid. Nemohl dostudovat měšťanku → učil se krejčím. Prošel koncentračními tábory – Terezín, Osvětim a Buchenwald → 13. dubna 1945 uprchl z transportu smrti – velice dramatické okolnosti – také to sepsal.

Koncentrační tábory jsou ústředním motivem všech jeho knížek. Zabývá se tragickými osudem Židů, holocaust i vlastními zážitky z koncentračních táborů. → Hledá podstatu smysl lidství a podstatu lidského bytí. Nejpůsobivější obraz holocaustu na světě.

Poté vystudoval obchodní akademii, novinařinu (lidové noviny, československý rozhlas, mladý svět), scénárista, po roce 1968 - člen kibucu. Ůyučoval do USA. V současnosti působí jako president společnosti Franze Kafky, kulturního festivalu Devět bran a organizace pro podporu vědy – Česká hlava.

Scénář – Démanty noci, Transport z Ráje, Obchod na Korze, dokument Precious Legacy.

V roce 2008 obdržel cenu Franze Kafky

Sbírka povídek **Démanty noci** – 1958, 9, postupně rozšířeno na 11. Zobrazuje 2: světovou válku z pohledu nevinných židů, naturalistické, hlavní myšlenkou je, že ačkoliv jsou hrdinové ohroženi, tak jsou si vzájemně oporou jeden druhému.

Novela **Dita Saxová** – dívka, která se vrací z koncentráku, ale není schopna žít se vzpomínkami na hrůzy → odchází do Švýcarska → stále kolem sebe vidí vzpomínky → páchá sebevraždu.

Novela **Modlitba pro Kateřinu Horowitzovou –** 1964, založena na skutečné události z roku 1943 v Itálii – Němci zajali na Sicílii zajali bohaté židovské podnikatele, postupně je ožebračí a nakonec je a pošlou je do plynu, jde s nimi i mladá tanečnice Kateřina Horovitzová, která si situace uvědomí a zastřelí na protest (je to zbytečné) dozorného.

Židé jsou pokorní a snaží se vykoupit (lhostejnost, apatičnost), zatímco Kateřina to nechápe proč to dělají, proč se nepostaví, rovnou neutečou.

Novela **Nemilovaná: Z deníku sedmnáctileté Perly Sch.** Zachycuje příběh dívky, která se dostane do Terezínského ghetta, zde dělá prostitutku. Psáno ve formě jejího deníku.

Krásné zelené oči – příběh židovské dívky, uprostřed Terezína je nevěstinec – tam chodí vojáci, důstojníci…, ty dívky co jsou v nevěstinci nesmí být židovky, ona zalže, že je Polka → protože prostitutky dostávali větší příděl jídla, mohli se koupat i mýdlem, topilo se tam.

3x18 – portréty a postřehy – autobiografie

Základní rysy poetiky:

- Ovlivněno drastickými zážitky z koncentračních táborů.
- Umělecká ztvárnění osudů Židů za 2. světové války
- Hrdiny jsou lidé postaveni do krajní, mezní, vypjaté situace → nechává je morálně zrát.
- Moment, kdy je lidská psychika vytržena a zasazena do nelidských prostředí koncentráků.
- Dějovost je skrytá (často má popisný ráz), neurčitá

Ota Pavel

1930 – 1973

Vlastním jmennem Otto Popper, jeho tatínek Leo Popper byl nevyčerpatelný zdroj – je typický pábitel (miluje život, dobarvuje si ho, neúnavný vypravěč, vytváří příběhy, věří je, vše dělají s vervou, nadšením).

Se svým otcem jezdíval jako malý k Berounce (Křivoklátské lesy atd.) - lovili zde ryby. Do transportu byl povolán bratr a otec. Matka nebyla židovka, takže ji jedno dítě nechali (Otu).

Jeho otec se rozhodl před odjezdem vykrmit své syny → šel ulovit srnce, přesto že nesměl opustit místo bydliště, strýc mu půjčil psa na pytlačení…

Působil jako sportovní komentátor → byl vypraven do Insbrucku → zde ho zasáhla duševní choroba → nejprve byly stavy nepřítomné byly krátké, nemoc postupovala, ale on neustále psal. Nakonec umřel na infarkt.

Přátelil se s Lustigem, po emigraci Lustiga to nesl velice těžko.

Charakteristika jeho děl:

- Příroda je v jeho dílech často jedním z hlavních hrdinů. Básnické viděni.
- Čerpá z vlastního života, otce... Příběhy prosté ale hluboce lidské.
- Sport...
- Laskavý humor, tragikomické osudy.
- Vypravěčsky: něžný, opravdový, upřímný, laskavý.

Smrt krásných srnců – zfilmováno Karlem Kachyňou

Jak jsem potkal ryby – zfilmováno Karlem Kachyňou

Dukla mezi mrakodrapy

Pohádka o Raškovi – Řaška byl skokan na lyžích

Vladimír Páral

Narozen 10. srpna 1932. Nejvýznaměnšjí představitel české sociologické a civilizační satiry.

Narodil se v Brně strávil zde velkou část svého života, studoval chemii. Z roku 1967 se stal spisovatelem z povolání. Nyní žije v Praze a Mariánských lázních.

Jeho díla jsou silně autobiografická. Otázky mezilidských vztahů, existence (jaká je, jaká by měla být), existence ve společnosti.

Hlavní znaky děl

- Forma společnenského románu → snaha zachytit dění, prostředí a sociální problémy ve společnosti → reakce na okolí
- Autobiografické prvky – inženýrství, inženýři, chemici, průmysl.
- Sexuální motivace (bez citu a lásky, uspokojení pudu) – kritika mechanického života (zautomatizovaný) → nudné, stereotypní.

  Těm lidem, kteří v tom žijí, protože jim to vyhovuje
- Vyjadřuje skepsi z užitečnosti vlastní práce, upřímnost lidských vztahů se vytrácí.
- Střídá ich a er formu. Vypravěčsky působí stroze, zkratkovitě → snaha docílení dynamiky a dramatičnosti děje (pohlednicový efekt).
- Děj se odehrává v naší zemi a zobrazuje společnost pomocí Páralova pohledu.

Tzv. **černá pentalogie** (jinak pět způsobů ukájení), kritizuje zmechanizování moderního života člověka, marnost, konzumnost, kariéra, moc,... citový prožitek.

1. novela **Veletrh splněných přání** (1964) – pojednává o vedocím chemické laboratoře (autobiografický prvek). Mechanické plnění bez iniciativy. Objevuje se zde opakování slov, vět, odstavců → opakování životních úkonů, heslovitost, náznakovost, subjektivní vyjadřování → snaha poukázat na stereotyp.
2. **Soukromá vichřice** – novela – sarkastický pohled na skupinu 8 pracovníků (4 páry) chemického závodu, kde se projevuje jejich měšťáctví, zautomatizovaný život, láska degradovaná na sex. Snaha okořenit život tím, že se mezi páry točí. Opak je pravdou.
3. **Katapult** – novela – ženatý inženýr si pomocí inzerátů najde sedm dalších životních družek, nenachází hledanou spokojenost.

   Kritika nudného manželského života. Končí absurdní smrtí hrdiny.
4. **Milenci a vrazi** – román – život postav je zde zachycen v bezvýchodném kruhu, při snaze získat peníze a moc. Prostředí mu to nedovoluje.
5. **Profesionální žena** – román - ukázka maloměšťanského konzumního života, ve formě parodie na seriál o nezdolných ženách.

Tzv. **bílá pentalogie –** nakonec jen 4 díly. Vznikla v období, kdy byla poptávka po optimismu. 70. léta.

1. **Mladý muž a bílá velryba** – Viktor - chemik – jemu už nestačí žít v nějakém stereotypu, zatouží ulovit bílou velrybu (něco lepšího, navíc). Nepovede se mu to.

   Snaha vyhovět režimu, ale na druhou stranu to udělal tak, aby nepůsobil příliš komunisticky.

2. **Radost až do rána**
3. **Generální zázrak**
4. **Muka obraznosti** – prvky autobiografie, ironie místo kritiky. Inženýr chemie neuspěje na pracovišti, snaha prorazit jako spisovatel.

Scifi a romány – **Válka s mnohozvířetem –** volně se inspiroval **Válkou s mloky**. Dílo reaguje na zhoršující stav mezilidských vztahů a životního prostředí, kdy hladina smogu přesáhne maximální hranici znečištění, a ze smogu se vytváří hnědá mračna, z nichž „prší“ masit, který vznikl z kouře továren, cigaret, výfukových plynů, odpadků, špinavých řek atd. Masit se při dopadu na zem přeměňuje na lidi.

Lidé, kteří žijí v spolbytech, které vznikly snahou o energetické úspory. Různé povahy lidí → konflikty → lidé se nakonec spojí proti masitům → vyhrají, ale se nepoučí se.

Josef Škvorecký

Narozen 27. září 1924 v Náchodě (→ odraz v jeho tvorbě), žijící autor. Žije v Torontu – ke svému stáří už do české republiky nelétá. Oženil se se Zdenou Salivarovou.

Po maturitě za války byl zaměstnán v továrně, poté studoval angličtinu a filozofii na UK. Poté učil v pohraničí – na umístěnku (musel).

1951 získal doktorát, nastoupil dvouletou vojenskou službu u tankového praporu v Mladé (→ odraz v tvorbě).

Od roku 1953 působil v Odeonu (nakladatelství krásné literatury). Pracoval v dvouměsíčníku Světová literatura – dařilo se jim protláčet řadu zajímavých autorů, kteří nebyli úplně žádoucí pro komunistický režim.

Po vydání románu Zbabělci následoval politický skandál → 1958 musel redakci opustit.

V roce 1969 emigroval se svou ženou do Kanady → 1971 založili Sixty-Eight Publishers. Působí zde jako vysokoškolský profesor. V roce 1978 jim bylo odebráno československé občanství, po roce 1990 jim bylo vráceno.

Znaky literatury:

- Silné autobiografické prvky – některé postavy jsou autorem sám – postava Dannyho Smiřického, město Kostelec (což je Náchod).
- Hrál na saxofon, láska k hudbě, jazz
- Beletrii píše vždy česky.
- Množství zápletek a motivů
- Lehké, nenucené vyprávění, poutavé, využívá všechny vrstvy jazyka (hovorová řeč mladistvých), ironie, komické prvky, komika → živé a dynamické dialogy.

Volně (postavou) spojená pentalogie – Zbabělci, Tankový prapor, Prima sezóna, Mirákl a Příběh inženýra lidských duší.

Překladatel moderné americké prózy, ovlivnila jeho tvorbu (nekopíruje je!) - Ernest Hemingway, Raymond Chandler, William Faulkner, Sinclair Lewis, Henry James, William Styron.

Román **Zbabělci** – vzniká v letech 1948 až 1949. Postava z pohledu Dannyho Smiřického – děj se odehrává v Kostelci mezi 4. až 11. květnem 1945. Danny byl dobyvatel dívčích srdcí, frajírek, vyhrocený smysl pro humor. Vnímá osvobozování Kostelce jinak než jeho rodiče – rezervovaný, nepatetický, žádná idealizace.

Kritice se nelíbil pro svou neuvědomělý, nekomunistický, nepomáhá, dělá si ze všeho legraci. Hrdinství může mít různou podobu, cesta k hrdinství může mít jinou motivaci (nejen bránit vlast...). Ukazuje na čecháčkovství – převlékání kabátků jako národní sport. Ukazoval ruské vojáky v pravém světle... Cynismus.

Novela **Legenda Emöke –** hlavními postavami jsou pražský redaktor a mladá vdova Emöke, ta prožila špatné manželství (byl hrubián...). Pražský redaktor se do ní zamiluje. Avšak do toho vztahu

zasahuje učitel, postupně ho rozkládá, protože kdysi se o ni ucházel a ona ho odmítla.

Povídkový soubor **Sedmiramenný svícen –** o osudech Židů, zase postava Dannyho, příběh dívky Rebekky, která přežila věznění v Terezíně.

Prima sezona – 6 příběhů Dannyho – svádí 7 dívek (v jedné povídce svádí dvojčata). Žádnou tu dívku nezíská. Vznikla televizní inscenace.

Náruživým autorem detektivek – na některých spolupracoval s Janem Zábranou.

Série povídek: **Smutek poručíka Borůvky, Konec poručíka Borůvky, Návrat poručíka Borůvky, Hříchy pro pátera Knoxe** (zfilmováno jako seriál – Zlata Adamovská, přerušil to a nechal rozhodovat diváky).

První exilový román **Mirákl** – postava Danny, Liška, Gellen. Politická detektivka – soustřeďuje se kolem číhožského zázraku.

Román **Příběh inženýra lidských duší** – rozsáhlý román s mnoho motivy, ve dvou časových rovinnách.

Bohumil Hrabal

! Přečíst alespoň jednu povídku přečíst! Patří do prózy po roce 1945, autor exilový, samizdatový i oficiální. Patří do otázky i 25 – je spjat s Brnem.

Narodil se dne 28. března v roce 1914 v Brně-Židenicích. Jeho otec pracoval pracoval v pivovaru. Jako malý strávil hodně času u prarodičů právě v Židenicích.

František Hrabal – adoptivní otec, vzal si ji i s dítětem. Považoval ho za svého otce (přestože měl možnost setkat se s biologickým otcem). Jako malý přilnul k živelnému strýci Josefovi – naprostý pábitel.

Vystudoval reálku v Nymburce – prý propadl z češtiny. Studoval na Karlovce práva, mohl dokončit až po válce. Během okupace pracoval jako výpravčí v Kostolomatech (→ objevuje se v dílech). Během života vystřídal mnoho profesí (→ objevuje se v dílech).

Velkou část života strávil v Praze – Libni – strávil život v pavlačovém domě – to místo miloval (→ objevuje se v dílech).

Oženil se v roce 1956 s Eliškou Plevovou (přezdívka pipsi). V roce 1963 se stává spisovatelem z povolání. Později bydlel v Praze v Kobylisích na sídlišti → chtěli si to s manželkou vynahradit → koupili chatu v Kersku.

Po roce 1970 mu byla tvorba zakázána → samizdat a exil.

Po roce 1975 na sebe napsal článek, kterým si sypal popel na hlavu → pod vlivem cenzury mohl publikovat – často vytrhávali odstavce, části... Kompletní dílo je až po roce 1989 nebo v samizdatu a exilu.

Jeho dílem se zabývalo nakladatelství Pražská iluminace.

Zemřel po pádu 3. února 1997 po pádu z okna Nemocnice na Bulovce. Zřejmě sebevražda (byl upoután na lůžko, už předtím se pokusil o sebevraždu). Je pohřben v rodinném hrobě na Hradištku. Smuteční slavnost se konala v ním proslavené hospůdce U zlatého Tygra (v Praze,

Jeho poetika:

- V jeho díle je velmi patrná autobiografie
- Jeho hrdinové jsou „neobyčejně obyčejní“ lidé – venku drsní, uvnitř mají zdravé jádro – morálně nezkažené – lidé které potkával ve svých profesích.
- Černý humor, lidový jazyk, nevyhýbá se slangu ani vulgarismu (není to samoúčelné).
- V některých dílech erotický podtext
- Jeho díla jsou bezsyžetové – příběhy, epizody, střípky poskládané dohromady.

Ostře sledované vlaky – z roku 1965, Miloš Hrma – zaměstnán svým komplexem v erotické oblasti (je panic) – domnívá se, že je to handykap. Svou smělost projevuje v sabotážní akci, při které ztrácí život. Antihrdina – okolnosti ho přivedou do situace, kdy se rozhodne napomoci zničení vlaku. Zfilmováno Menzelem, oskarový film. Má děj.

Postřižiny = první stříhání vlasů (pověra, že by se dítě mělo ostříhat až po 1 roku života) – zachycen Nymburk, Francin, strýc Pepin.

Slavnosti sněženek – povídkový soubor, čerpá ze života samotného života. Zavádí nás do života chatové oblasti v Kersku.

Obsluhoval jsem anglického krále – Jan Dítě, zachycuje život jeho vzestupů a pádů, jeho peripetií. Lehce filozofická poloha – v momentě, kdy vychází z vězení po převratu v roce 1948, vidí, že bylo naprosto nemožné přizpůsobit se novým změnám. Vzdává se svých ambicích, ztrácí schopnost komunikovat. Přesouvá se na venkov. Má děj. Každá kapitola začíná a končí slovy „Dávejte pozor, co vám teďka řeknu“, končí „Stačí vám to? Tím dneska končím.“

Pábitelé – jeho autorem je sám Hrabal, od pábit, jsou to lidé, kteří vidí svět jinak než normální, všímají si maličkostí, rádi vyprávějí, tak se zapálí, že neví, kde končí pravda, kde už si vymýšlí. Nakonec i věří tomu, co si vymysleli. Dychtí po poznání. Pro co se nadchnou dělají naplno. Jsou naplnění vlastní činností. Například Pepin.

Příliš hlučná samota – samotný název je oxymoron, hlavní hrdina balič starého papíru Haňťa – vzděláván proti své vůli, když viděl co lidé vyhazují do sběru – bral si knížky domů a četl je a rozebíral si je… Nakonec se dozvídá, že jeho práce má být nahrazena strojem – nedokáže se s tím vyrovnat. Zfilmována (ne Menzlem).

Většina filmů zfilmována Jiřím Menzelem.

Milan Kundera

Narozen v Brně 1. dubna 1929, stále žije. Absolvent našeho gymnázia. Začal studovat na UK filozofickou fakultu, nedokončil. Pak přešel na fakultu AMU, kde nakonec přednášel o světové literatuře. V době normalizace o místo přichází. Poté dostal nabídku hostujícího profesoru ve Francii. V roce 1979 ho zbavili státního občanství. V 1981 získal občanství francouzské.

Boxer, hudebních – milovník i znalec. Začínal jako básník (Sbírka **Monology –** za tuto sbírku ho kritika nepochválila – sbírka je erotická, řeší krizové stavy partnerských vztahů, rozchody a vztahy), posléze se na to úplně vykašlal a stal se prozaikem.

Patří k autorům, kteří byli nuceni emigrovat → emigroval do Francie – usadil se v Paříži, kde dodneška žije. Přestal psát česky – dnes píše výhradně francouzsky, nedává souhlas k překladu jeho děl (tvrdí, že až bude mít čas, tak ty knihy přeloží sám) → objevují se i nelegální překlady, často nevalné kvality a s tím má problém. Neposkytuje rozhovory českým novinářům.

Byl nařčen, že se podílel na zatčení jednoho politického vězně (jako udavač).

Povídky **Směšné lásky** – rozčlenil je na sešity (první až třetí sešit). Některé převedeny do televizní inscenace. Povídka **Já, truchlivý bůh** – zfilmována. Povídka **Falešný autostop** – pár jeden na dovolenou, napadne je, že si vymění své životní role (dívka se stane stopařkou, chlapec – tím co jí vezme). Dívka stydlivá, cudná, vůbec si nevěří, má řadu komplexů → změní se ve vyzývavou koketu. Hoch se sám té dívky zalekne, hraje to? Začne to skřípat. Nemohou skončit – vžili se do těch rolích, zprotivili se, začali pochybovat zda jejich partnerství je vlastně v pořádku. Na konci pokračují ne spolu, ale už jen vedle sebe.

Vztahy se kterými se kalkuluje, překračuje hranice – kdy žert se mění v tragikomedii až tragédii. Ironické, sarkastické, erotické. Byl nařčen z antifeminismu (příběhy jsou vykonstruované, despektu, žen jako loutek).

Román **Žert** – viz četba, celá série žertů, absurdní román (v 50. letech bylo všechno absurdní – vyzdvihování dělnictva, procesy,…) → dopad na spoustu lidských osudů, společenský (politický).

Hlavní postavou je Ludvík Jahn, dopustil se žertu, napsal přítelkyni Markétě „optimismus je opium lidstva“, „Ať žije Trockij“, „Zdravý rozum páchne blbostí“ - Markéta to nepochopila → začalo se to řešit → vyhozen z vysoké školy. Delší dobu poté se vrací do rodného města.

Čtyři vypravěči: Ludvík, Helena (manželka Zemánka – ten, který ho nechal vyhodit – redaktorka, novinářska), Jaroslav – dávný přítel z dětství, Kostka – vědec, lékař, Ludvík mu pomohl, aby byl vyloučen z fakulty → byl mu zavázán. Snaha o multipohledovost – každý nazírá naprosto odlišně. Máme si jako čtenáři udělat co nejlepší úsudek.

Ludvík se stále cítí ponížený, ukřivděný, touží po pomstě, z daných čtyř pohledů je nejrealističtější (→ pesimistický)

Helena – naivní, zapálená a prorežimně nadšená, toužila po romantické lásce. Oběť Ludvíka → chce spáchat demostrativní sebevraždu – spolkne laxativa → průjem. Citové promluvy plné frází, otřepaných klišé – (až metoda proudu vědomí, mluví automaticky, neuspořádává ty myšlenky).

Jaroslav – milovník a představitel folkloru, u něj je folklor číslo 1. Viděl folklor a tradici jako základ

národa vs. Kontrast jeho syna, který ho odmítá.

Kostka – Lucie se dostala na jeho statek, byl Ludvíkovi něčím dlužen. Vědec, je silně věřící, jeho jednání a názory jsou tímto ovlivněné.

Román jako žánr je velice starý, za dobu své existence se výrazně měnil (vyvíjel se, autoři píšící román chtěli upustit). Čtenáři chtějí hlavní i vedlejší linie, zápletku, propojení linií, hrdinové se vyvíjeli...

Kundera říká, že román není pouhým vypravováním, příběhy tu nejsou proto, aby dokládali cokoliv o životě hrdinů, nýbrž k promítnutí autorových názorů. Aby tím autor mohl prezentovat svoje myšlenky, aby jimi mohl argumentovat a prostřednictvím hrdinů a příběhů s čtenářem komunikovat → proto uvažuje, filozofuje, více ho zajímají myšlenky, často ho zajímají úvahy o životě víc než život samotný. Nechce napodobovat reálný život.

Syntéza složky epické (příběh) a přidám složku meditativní, filozofující – prostě takové, které nás donutit uvažovat.

Román je dobrý teprve tehdy, nutí-li k zamyšlení, čtenář je nucen odpovídat. Konfrontace úhlů pohledu postav i čtenáře.

Kundera chce být 100% pochopen, aby to čtenář pochopil, tak sporná místa okamžitě vysvětluje (či v doslovu, eseji, někdy i prozrazuje pointu). Snaha vzbudit u čtenáře pocit intelektuála.

Román **Nesnesitelná lehkost bytí** – zfilmováno (nepovedený), u nás se stala bestsellerem roku 2007, byla spousta dotisků, byla zařazena do top10 literatury 20. století. Světový úspěch. Samotný název je oxymoron.

Náš život žijeme se všemi chybami, které uděláme, smrt – tíže našeho bytí. Pocit lehkosti je pro Kunderu prázdnota. Jde-li v tom životě všechno lehce, nejsou-li nám kladeny nástrahy a překážky – a nejsou překonávány, pak život není naplněn.

Děj: Milostný příběh se odehrává během Pražského jara a tehdejšího uvolňování komunistické moci. Tomáš, slibný mladý neurochirurg, je svobodný mládenec a chronický sukničkář, který v milostných záležitostech vyznává takovou filozofii, že z jeho života musí být vyloučena veškerá láska. Se svými dlouhodobými milenkami se setkává pouze občas a nikdy nestráví se ženou celou noc. Proti všem svým zásadám se však ožení s Terezou, ale bez zábran pokračuje ve svém předchozím milostném životě...

Život je jinde – vytištěn v nakladatelství Sixty-eight publisher. Analýza postoje k umění, politice, životu.

Nesmrtelnost

Pavel Kohout

Básník, prozaik, dramatik, překladatel.

Narozen 28. července 1928 v Praze, kde vystudoval reálné gymnázium. Studium srovnávací literatury, estetiky a divadelní vědy na FF UK nedokončil.

Nejprve pravověrný komunista (mezi léty 1945 a 1955), stalinista a to až do roku 1956, poté se staví o opozice, vrcholí to rokem 1968. Posléze se stává disidentem, chartistou, exulantem.

Manželky: Alena Vránová (herečka, pyšná princezna → zamilovala se do Ráže → rozvod s Kohoutem), Anna Kohoutová (s ní má dvě děti, Tereza Boučková – současná česká spisovatelka – **Rok kohouta**, Ondřej Kohout – sochař a výtvarník), Jelena Mašínová (taktéž spisovatelka).

Vztahy s rodinou (i dětmi) jsou narušené.

Šéfredaktor satirického časopisu Dikobraz. Spoluzakladatel Souboru Julia Fučíka. Psal budovatelskou poezii, psal také povídky a pohádky pro děti.

Ve svých knihách vymýšlí spletité konstrukce, jevy, lidi, organizace (má nastudováno). Odkazuje se na velké množství knih. Snaží se tam nacpat vše, co ví (→ netřídí materiál).

V roce 1956 se přiklání k reformnímu komunismu. V roce 1967 se účastnil sjezdu spisovatelů a mluví o socialismu s lidskou tváří a hlavně zrušení cenzury.

Divadelní hra **August August, august –** jméno i přijmení, třetí je klaun = august, tragikomická hra z cirkusového prostředí – alegorie, kritika totality, ztráta identity...

Roku 1969 byl z KSČ i SČS vyloučen. V 70. letech se ocitá na indexu → publikace v exilu a samizdatu. Stál u zrodu charty 77. Komunisté ho vyštvali ze země.

Román **Katyně** – název – ženský rod od Kata, postaveno na maximální nadsázce, děj nás zavádí do absurdního světa plného absurdních situací. Hrdinka – éterická bytost Lízinka Tachecí, touží být umělkyní, ráda by studovala tanec. Ale protože neoplývá rozumem, tak se nedostane ani na gymnázium ani konzervatoř. Její matka hledá kam s ní. Naskytuje se jí možnosti ji poslat do učiliště pro Katy. Lízinka je tam jediná dívka. Parafráze na totalitní moc, Naprosto odosobněné, plán, zajímá je kvalitně odvedený úkon. Kati se nezabývat vinnou. Berou to jako koníček či sport.

Používá různé stylové oblasti:

- Populárně naučné, až odborné
- Popisnou
- Dramatický postup kvůli tomu, že román připomíná scénické poznámky
- Úvahovou

Román **Nápady svaté Kláry** – Klára má věštecké schopnosti, předvídá čísla v loterii, příklady v písemkách... Žije v době, která není těmto schopnostem nakloněná. Zase alegorie totalitního režimu – jak reagují ostatní lidé, jak jsou ji kladeny překážky.

Román deník **Kde je zakopán pes** - zachycuje události kolem Charty 77. Podává svědectví o životě disidentů, doby.

Román **Hodina tance a lásky** – zfilmováno, v románu se autor zabývá otázkou mravní odpovědnosti Němců pojímajících ideologii nacismu. Zavádí nás do terezínské pevnosti, v necelých dnech se odehraje příběh, kdy velitel (nacista, striktně se řídí zákony, pravidly).

Kristýna (zarytá Němka) se chce učit tančit. Požádá kolegu, aby našel nějakou dívku aby naučili Kristýnu tančit. Najdou nějakou maďarskou primabalerinu – ta chce za matkou a sestrami, ale ty jsou už mrtví (v Osvětimi).

Komplikované, ona neví co se s tou dívenkou dělo, vykládala si věci jinak, po 20. letech se dostává zpátky do Terezína. Je z ní stále cítit antisemitismus i její druhý muž byl Žid.

Jednoaktová hra o životě Vlasty Chramostové (iniciátorka bytových divadel)- **Marie zápasí s anděly.**

Konec velkých prázdnin – po revoluci, román o problematice a osudů české emigrace, byl zfilmován do televizního seriálu. Neidealizuje emigraci, jednotliví protagonisté mají svůj vlastní osud. Nemohou vykonávat normální zaměstnání – mají podřadná, mimo svůj obor.

Román **Sněžím** – nastiňuje polistopadové dění v ČSR.

Ivan Klíma

Narozen 1931, prozaik, dramatik, publicista, autor esejů a literárněvědných studií, autor knih pro děti.

Je Žid, tři roky prožil v Terezíně (→ trauma). Vystudoval gymnázium v Praze a později bohemistiku a literární vědu na FF UK.

Psal do Lidových novin, Literárních listů, Hostu do domu. V roce 1969 odjel jako hostující profesor do Michiganu v USA, po roce se vrátil! Přestože zde nesměl publikovat, musel vykonávat pouze podřadná zaměstnání, manželka nesměla pracovat jako psycholožka, děti nesměli studovat humanitní obory.

V roce 2002 mu byla udělena cena Franze Kafky, protože jeho dílo se dotýká existencionalismu.

V 60. letech je jeho styl protkán lyričností, zatímco v 70. letech od toho upouští a rozšiřuje téma milostných vztahů o společenskou situaci.

Román **Láska a smetí** – 1987 , oficiálně v roce 1990. Postavy jsou „smyšlené“ - silně autobiografické dílo. Má několik dějových rovin (dějová, úvahová) → umělecká koláž.

Román obsahuje pasáž o jerkštině (225 slov, jazyk pro komunikaci se šimpanzi). Snaží se tím poukázat na svázání jazyka ideologií a to, že tak přestává sloužit ke komunikaci, dochází ke zužování jazyka.

Milostný příběh, období normalizace, manželská krize, po emočních peripetiích zvítězí zodpovědnost vůči manželce (autobiografické). Životní posláním je psaní.

Povídka **Milostné léto** – úspěšný biolog David žije nudným, šedivým životem. Najednou mu do jeho života vtrhna Iva – iracionální a labilní žena. Vyúsťuje do tragického konce.

Povídkové soubory – román byl v 60. letech potlačován kvůli tomu, že v 50. letech byl „zničen“ budovatelskými romány.

Povídky **Milenci na jednu noc** – 1964 – Partneři hledají východisko z nudy života v silných citových vztazích.

Povídky **Milenci na jeden den** – vztahy partnerské, ve kterých je muž o mnoho starší než žena.

Soubor povídek **Má veselá jitra** – 1978, autobiografické, spisovatel, který nesmí publikovat, nesmí pracovat v oboru, je odposloucháván...

Povídky **Moje první lásky** – autobiografické

Povídky **Moje zlatá řemesla –** čím chtěl být jako malý chlapec + to čím byl nuceně.

Tvorba pro děti – **Markétin zvěřinec**

Studie a eseje **– Karel Čapek**

Divadelní hry a to jak pro divadlo tak i rozhlas.

Václav Havel

Narozen 5. října 1936. Důležité mezníky – 1936, 1948 – jeho rodičům byl zabaven majetek,..., 1968 – Pražské jaro, 1989 – hlavní z iniciátorů sametové revoluce , 2003 – přestává být prezidentem.

1951 se Vyučil chemickým laborantem, večerně si udělal gymnázium → maturita 1954. Poté studoval ekonomii na ČVUT, po dvou letech odešel. Dálkově si dálkově vystudoval na DAMU dramaturgii.

První manželka Olga Šplíchalovou, umírá na rakovinu. Druhá manželka Dagmar Veškrnová.

Pracoval v Divadle Na Zábradlí (1960 – 1968) – jako jevištní technik, dramaturg, asistent režie. Poté pracoval „svobodným povoláním“. Také pracoval jako pomocný dělník v trutnovském pivovaru (→ odraz v divadelní hře Audience).

Byl disidentem a iniciátorem charty 77 → v letech 1979-1983 ve vězení. V letech 1989 – 2003 byl prezidentem republiky (ČSFR, Č-SFR, ČR).

1996 zemřela mu Olga, oženil se s Dagmar Veškrnovou.

Exilový autor, věci se hráli venku, vydávali se → chodili mu ze zahraničí valuty. Nikdy netrpěl nedostatkem.

Představitel absurdního dramatu – ukazuje devalvovaný/degradovaný jazyk, ztrácí svou základní vlastnost – komunikační. Pokud se za slovy neobjevují významy → prázdnota → nedorozumění → osamostatnění, nepochopení → to vše vede ke ztrátě identity. Postavy nejsou hluboce psychologicky prokresleny, my je poznáváme z nic neříkajícího dialogu, jejich jednání. Děj potlačen, popřípadě bývá banální.

Havel ve všech dílech aplikuje děj na politickou situaci, chce ukázat, že je to důsledek doby, ve které člověk žije.

Antikódy – sbírka básní a kaligramů (v obraze).

Zahradní slavnost – prvotina, alegorická hra. Hlavním hrdinou je Hugo Pludek, jeho matka je Božena, otec Oldřich. Chce najít uplatnění v jeho životě, o čemž jeho rodiče mají velké pochybnosti. Dostane se na zahradní slavnost likvidačního úřadu, kde se koná slavnost zahajovačcské služby – funkcionáři se domlouvají velice zvláštní, degenerované podobou jazyka – plané fráze. Funkcionářština – nemá logiku, schází věcný obsah, familiárnost... Hugo si tuto řeč velice rychle osvojí → prokáže se jako schopný. Jeho vlivem je zrušen likvidační úřad i zahajovačská služba → je vytvořen nový byrokratický úřad, kterému on šéfuje.

→ výsměch byrokracii, problémy moci, jazyk. Karikatura totalitní společnosti. Vytváření nových rčení, která však nemají význam.

Hra **Vyrozumění** – hlavní téma odcizení jazyka, umělé jazyky ptydepe – řeč neobyčejně složitá a neživotná, protože nepřispívá ke komunikaci – jako nástroj byrokracie, mocných, totality, komunistů. Ostrý výsměch marx-leninské filozofii → která je stejná jako ptydepe.

Hra **Audience** – má svůj předobraz v pivovaře. Postavy Ferdinand Vaněk (sám Havel) a sládek. Jednoaktová hra. Prostředí jeden stůl, dvě židle, basa piv. Za stolem sedí sládek – chlemtá jedno pivo za druhým, před ním sedí Vaněk a uchází se o místo v pivovaře. A vedou spolu „rozhovor“. Sládek má zaúkol na Vaňka donášet StB (týdenní hlášení). Absurdní ve chvíli, kdys Sládek to konzultuje Havlovi → a říká mu, že on o něm nic nevím a že on je spisovatel → ať si to na sebe napíše sám.

Hra **Vernisáž, Odcházení** (politika, bulvár, úplatkářství)**, Asanace**.

Ludvík Vaculík

Narozen 1926, stále žijící a píšící autor, patří do skupiny rebelů na 4. ŠCS, vedle Kundery, Havla, kteří kritizovali tehdejší ideologie – tehdejší režim nedovolovala tvůrčí svobodu.

Autor petice 2000 slov – kritika přístup komunistického režimu, snaha aktivizovat veřejnost, proti tlakům komunistů z Moskvy, kteří se snažili zarazit reformační hnutí v Československu, dokument Pražského jara. Byl vyloučen z komunistické strany, ostře kritizoval vývoj po roce 1948 Na 20. let se stal jen exilovým a samizdatovým autorem.

Podílel se na edici Petlice. Fejetonista – velice otevřený.

Sbírka fejetonů **Jaro je tady**.

Román **Sekyra** – autobiografický román, z roku 1966, vychází ze svých vlastních i z otcových zkušeností s komunisty. Jeho otec ideálům věřil a najednou vidí, že je to jinak. Nechtěl přijmout opak. Navrací se do krajiny svého dětství. Kombinuje nářečí, popisné pasáže.

Český snář – nelze žánrově zařadit. Roku 1980, po revoluci po ní byl obrovský zájem. Lyrické, deníkové, reportážní záznamy... Vzpomínky... Učebnice intelektuální opozice v 70. letech. Ukazuje že uvnitř pražského disentu byli spory.

Román **Morčata**, **Jak se dělá chlapec** – autobiografický román.

Věra Linhartová

Narozena 1938. Exulantka, žije v Paříži, je považována (vedle Boženy Němcové) za největší českou prozaičku.

Začínala surrealistickými básněmi, teprve v polovině 60. let začala prorážet jako prozaička. Její díla jsou bezsyžetová, chybí pevný děj, když už je, tak se větví a rozmělňuje. Narážky, aby čtenář musel hodně přemýšlet. Libuje si v otevřených koncích – v momentě kdy čtenář dospívá k řešení, mu to zpochybňuje.

Dům Daleko – napsala ji těsně před odchodem do exilu. Po odchodu píše francouzsky.

90. léta

Obrovský boom literatury, začínají vycházet zahraniční knihy, předtím zakázané knihy...

Petra Hůlová

1979, prorazila knihou **Paměť mojí babičce –** z oblasti Mongolska. **Přes matné sklo, Stanice Tajga.**

Jaroslav Rudiš

Grand Hotel – zfilmováno, problémy mladých

Nebe pod berlínem – bestseller 2002, problémy mladých

Jiří Kratochvil (krátké i)

1940, až v roce 1990 vstupuje na literární scénu. Těsně spjat s Brnem, poté se odstěhoval do Moravského Krumlova (naprostá díra). Teprve když se z toho Brna odstěhoval, tak tím víc má odstup a tak má o tom více důvod psát.

Medvědí román – prvotina, magický realismus (fantaskno a skutečnost a prolínání), stejně tak jako znaky postmoderny. Střet fikce a reality. Je skrytá kritika totalitního režimu.

Uprostřed nocí zpěv – silně inspirován Brnem, autobiografický. Děj je velice bohatý – groteskno, bizardnost, fantasknost, záhadnost,

Román **Avignon**.

Tato trojice patří k nejlepší tvorbě v první polovině 90tých let.

Brněnské povídky

Alexandra Berková

1949, zemřela 2008

Jedna z největších feministek ČR 20. století. Velká obránkyně Boženy Němcové. Vedla kurzy tvůrčího psaní.

Kniha **Magorie** – ironie, podobenství o životě, morálce.

Daniela Hodrová

Magicko-realistický přístup, stírá hranici mezi životem a smrtí.

Román **Ztracené děti**

Michal Ajvaz

1949, autor blízký magickému realismu, překladatel, esejista, prozaik.

Povídková kniha **Návrat starého varan**

Michal Viewegh

Autor řady bestsellerů, kvalita jeho tvorby je rozkolísaná - **Výchova dívek v Čechách**, **Báječná léta pod psa** – jsou ty kvalitnější.

Miloš Urban

1967 Někdy nazýván český Umberto Eco – gotický román, postmodernismus.

Román **Hastrman** – zelený román, ekologický román, depresivní**, Sedmikostelí, Santiniho Jazyk –** zmíněn Rajhrad**, Stín katedrály.** Detektivní zápletky.

Poslední tečka za rukopisy – vymykají se jeho předchozím románům, fantastická mystifikace o tom, kde se ty rukopisy vzali, kdo je jejich tvůrce, fiktivní dopisy (i Boženy Němcové).

Petr Šabach

1951. Píše o době totality, umí ironicky, vtipně, věrohodně umí tuto dobu ztvárnit a vyhodnotit.

Kniha **Šakalí léta** – byl z toho udělán muzikál.

Hovno hoří – zfilmováno jako Pelíšky. Román/novela.

Opilé banány – obrací se do období své puberty.

Povídkový soubor **Jak potopit Austrálii**.

Eva Kantůrková

1930. Signatářka a mluvčí Charty 77. Ve svých knihách zachycuje politický vývoj v česku v období normalizace.

Přítelkyně z domu smutku – podle ní byl natočen seriál, hlavní roli hrála Ivana Chýlková – hlavní postava – sama Eva Kantůrková. Dostala se do vězení pro politické důvody, dostala se mezi zloděje, vrahy, kuplíře... Psala o tom velice sugestivně – psychické vydírání, ztráta lidské důstojnosti.

Tereza Boučková

1957. Dcera Pavla Kohouta, nemohla studovat gymnázium, vykonávala řadu podřadných zaměstnání. Byla signatářkou charty 77. Zúčastňovala se bytových divadel.

Bestseller **Rok kohouta. Indiánský běh –** nejprve v edici Petlice – humorně až ironicky laděná próza, ve kterém pozorní čtenáři odhalí pod přezdívkami významné osobnosti. Život Terezy Boučkové, nastíněn negativní vztah k otci, o jeho třetí manželce, emigraci...

Když milujete muže, **Krákorám.**

Petra Soukupová, Jiří Balabán, Martin Ryšavý (Cesty na Sibiř – jeho zážitky, přesycený

informacemi, zážitky**)**

Josef Formánek

1969, redaktor časopisu Koktejl. Hodně zcestovalý, jeho romány nejsou reportážemi – on jimi hledá své místo v životě, proč tady je, kam směřuje... Hledání sebe sama na pozadí exotických příběhů.

Prsatý muž a zloděj příběhů, **Mluviti pravdu** - setkává se s mužem, který mu vypráví svůj životní příběh, střídají se u nás vlny, kdy jsme na jeho straně i proti němu.

Radka Denemarková

1968,

Peníze od Hitlera – hrdinka, stará dáma, prolíná se současnost i minulost. Za války měla problémy s tím, že byla židovka. Rodině Němci vše zabavili, po válce to vzali komunisti. Zachránila se před koncentračním táborem → nemůže se s tím do současnosti vyrovnat. Jako stará dáma přijíždí do té vesničky. Lidé se ji bojí – nezachovali se tehdy správně.

Martin Šmaus

1965

Děvčátko, rozdělej ohníček – sonda do života Romů, způsob života, myšlení. Vtahující

Židle pro Štěpána – o chlapovi co se nechal chopit jehovisty.

Edgar Dutka

1941. Pohnutý životní osud – kniha **U útulku 5 –** jeho matka byla odsouzena jako politický vězeň, on se ocitl v dětském domově. Spjat s animovaným filmem (zlínské ateliéry).

Slečno, ras přichází

Píše i povídky

Tomáš Zmeškal

Byl oceněn Magnesii Literou za **Milostný dopis klínovým písmem.** Prolínání dvou linií → jejich splynutí nakonci.

Emil Hakl

Kniha **O rodičích a dětech** – oceněno Magnesii Literou.

V pondělí budeme mít všichni čítanku

Budeme odevzdávat seznam četby – rozdělit na česká světová. Dále tříděné dle autorů abecedně
Balabán, Josef – Jméno knihy

I divadelní představení (samostatné).

Na počítači

Odevzdat nejpozději 13.

POZNÁMKY K MATURITĚ:

Bohumil Mathesius – překlad Knihy písní (čína)

védy – náboženské knihy. Snaha o soustředění veškerého tehdejšího vědění – to se odráželo od mýtů, náboženství.

Zakladatel epigramu M.V.Martialis. Původně sloužili jako přání a na hroby. Později (už za antiky) se přešlo do satiricky veršované myšlenky zakončené výrazné pointou.

Shakespeare vstupuje do divadla svými historickými hrami.

Stylistické útvary – které budou na slohovce

Referát:

- Útvar odborného stylu
- Obvykle se zadává jako domácí práce, vyžaduje totiž nastudovat informace z různých zdrojů
- Postaven na určitých znalostech, vědomostech. Čtenář nemůže očekávat, že půjdeme do odborných detailů.
- Odborné téma, má informativní charakter, měl by být podrobný a měl by jít do hlouby se seznamovaným problémem.
- Má velmi výraznou hodnotící funkci (složku) → má blízko ke kritice (ale není kritickým rozborem – tedy se nic jako komentář, není posuzovat kdo co udělal špatně, subjektivní.).
- Může být pouze omezené množství subjektivního pohledu (ale nemělo by převažovat nad objektivní stránkou).
- Má blízko k přednášce
- Úvod – seznámení s tematikou, referát bude o tom a o tom. Musíme zdůvodnit, proč jsme si zrovna toto téma vybrali – náš zájem, umělecké dílo atd.
- Stať – samotné logicky uspořádaná problematika
- Závěr – shrnutí, výzva, doporučení, nedoporučení
- Jazykové prostředky – souvisí s tématem a komu je určen (laikům vs. Odborníkům)
- Výstavba věty – u psaného můžeme použít složitelnější konstrukce, ne ale na úkor srozumitelnosti.

Úvaha

- Často nedostatečná hloubka → zamyšlení (naznačuje popovrchu možnosti náhledu problému), výklad (pracuje s fakty).
- Zamyslíme se, zda-li jsme schopni jít do hloubky problémy.
- Vyžaduje jít do hloubky problémy – důležité je vybrat málo problémů, abychom je mohli hlouběji obsáhnout.
- Na základě nějakých poznatků, zkušeností – usilujeme o nějaký obecnější závěr
- Je subjektivní – musí být ale vyargumentován, podložen.
- Úvaha nepracuje se všemi fakty – pouze vybírá subjektivně nejlepší údaje a ty co nejlépe známe. Nad nimi uvažuje. Vyvozuje obecné závěry. Nepoučuje! Snaha donutit čtenáře ke konfrontaci názorů.
- Úvod – seznámení s cílem, zvůdovnění tématu
- Stať – dílčí myšlenky, logická výstavba
- Závěr – až v posledním odstavci (pozor na předčasnou generalizaci). Nejdůležitější část práce.
- Emocionální metafory, hodnotící výrazy, jazyková pestrost. Pasáže popisné, informační, výkladové, úvahové – ten musí převládat.
- Zamyslíme-li se, myslíme si, položme si otázku, řečnické otázky.

Fejeton

- Publicistický (aktuální údaje) a umělecký styl.

- Řešíme drobná témata (zajímavé, aktuální) nikoliv globální problémy.
- Všednodenní, podat ho v novém světle, v novém úhlu pohledu
- Vyžaduje v závěru pointu.
- Zábavný, humorný až ironický podtón – kritika problému, duchaplně.
- Jazyk – vše dovoleno
- Subjektivní

Reportáž

- Běžný útvar
- Bude vyžadovat očité svědectví (nesmí být vymyšlený). Nemá být chronologický – pouhé seřazení událostí.
- Snaha obohatit to o vlastní názor, situaci (subjektivita). Snaha vytvořit obraz (viz Čapek)

Vypravování

Nastudovat